



RECHTSPRAAK

JAARPLAN 2026

Inhoudsopgave

1 Voorwoord	3	5 De Rechtspraak als organisatie	26
<i>DE RECHTSPRAAK IN 2026</i>	6	5.1 Sturing van de Rechtspraak	26
2 Rol in de rechtsstaat	7	5.2 Integraal en digitaal werken	27
2.1 Missie en visie van de Rechtspraak	7	5.2.1 AI-strategie	27
2.2 Onafhankelijk en betrouwbaar	8	5.3 Onze mensen en omgeving	28
2.2.1 Samenwerken in netwerken	8	5.3.1 Privacy	29
2.2.2 Knelpunten signaleren en oplossen	9	5.3.2 Huisvesting	30
		5.3.3 Duurzaamheid	30
		5.3.4 Integrale beveiliging	31
3 Het werk van de Rechtspraak in 2026	10	<i>BEGROTING</i>	32
3.1 Rechtspreken in 2026	10		
3.2 Rechtsgebieden	11	6 Financiën	33
3.2.1 Civiel recht	11	6.1 Financiering van de Rechtspraak	33
3.2.2 Familie- en jeugdrecht	13	6.2 Financieel beeld 2026	34
3.2.3 Strafrecht	15	6.2.1 Prognose instroom en productie 2026	34
3.2.4 Bestuursrecht	16	6.2.2 Beschikbare middelen en verwachte kosten	36
<i>BESTUURLIJKE PRIORITEITEN</i>	18	<i>BIJLAGEN</i>	39
4 Het perspectief van de burger centraal	19	7 Risico's en Risicobeheersing	40
4.1 Rechtvaardige en kwalitatief hoogwaardige rechtspraak	19		
4.2 Toegankelijke en transparante rechtspraak	21	8 Evaluatieagenda	45
4.2.1 Digitale toegang tot de rechter	21		
4.2.2 Begrijpelijke en mensgerichte communicatie	22		
4.2.3 Publiceren van meer uitspraken	22		
4.2.4 Online zittingen	23		
4.3 Tijdige en voorspelbare rechtspraak	23		
4.4 Maatschappelijke rechtspraak	24		
4.4.1 Innovatie en maatschappelijk effectieve rechtspraak	24		
4.4.2 Mediation	24		



1

VOORWOORD

In dit jaarplan laat de Rechtspraak zien hoe zij haar rol binnen onze democratische rechtsstaat in 2026 versterkt. We houden nadrukkelijker rekening met het perspectief van de mensen die door ons werk worden geraakt, want zij zijn immers degenen voor wie wij het doen. Zo blijft de Rechtspraak relevant op de momenten die voor mensen van belang zijn, laat ze zien dat haar werk samenleven mogelijk maakt en dat onze democratische rechtsstaat het waard is om voor te strijden.

We vinden het in Nederland heel normaal dat mensen niet zomaar worden opgepakt, plotseling verdwijnen of worden gemarteld. Bezit wordt niet zomaar onteigend. De overheid moet zich gewoon – net als ieder ander – aan de wet houden. Het is voor ons zo vanzelfsprekend dat we soms vergeten hoe bijzonder dat eigenlijk is. Ik sprak onlangs met een groep jongeren. Ze waren zonder uitzondering voorstander van de doodstraf. Maar wat nou als de rechter het bij het verkeerde eind heeft? Dan heb je pech gehad, vonden ze. Deze reactie maakte me duidelijk dat we zijn vergeten om mensen mee te nemen in wat leven in een rechtsstaat betekent. En welke verantwoordelijkheid we er allemaal voor dragen.

Gelukkig geeft acht op de tien jongeren aan dat de samenleving niet zonder rechtspraak kan. Ze willen er ook meer over leren op school. Daar ligt een kans – en plicht – om uitleg te geven en mensen trots te maken op onze rechtsstaat. Ik hoop daarom dat we elkaar in 2026 vaker het gezamenlijke verhaal van onze rechtsstaat vertellen en hem meer laten leven. Laten we het hebben over de indrukwekkende geschiedenis die erachter schuilt. Van de boekenkast van Hugo de Groot in 1621 tot de bijna unanieme zwijgzaamheid van rechters tijdens de Tweede Wereldoorlog. Goed of slecht, ze hebben ons land en onze manier van leven gevormd.

Laten we met de jongeren van net – met hun ouders, familie en vrienden – vaker en nadrukkelijker praten over de betekenis van de rechtsstaat. Op die manier begrijpen we beter welke zorgen mensen hebben, hoe ze samen willen leven en hoe de Rechtspraak daarbij een handje kan helpen. Of hoe wij ze soms ongemerkt en onbedoeld in de weg staan. Want hoewel we aardige rapportcijfers krijgen

op het gebied van tevredenheid, laat recent klantonderzoek zien dat rechtzoekenden en professionals zich soms onvoldoende gehoord voelen. Het is aan ons om in deze spiegel te kijken en te acteren op wat we zien. Dit zorgt ervoor dat ons werk steeds beter aansluit bij de wensen van de samenleving.

We doen dit onder andere door dichter bij mensen te gaan staan. U leest er in dit jaarplan meer over. Bijvoorbeeld over wijkrechtspraak en de regelrechter, waar mensen eenvoudig hun problemen aan de rechter kunnen voorleggen. Of over de inzet van schuldenfunctionarissen, waardoor mensen sneller de juiste hulp kunnen vinden. De Rechtspraak experimenteert ook met manieren om rechtzoekenden in een vroeg stadium te ondersteunen. Neem het project voorRecht-rechtspraak, uitgeroepen tot overheidsinnovatie van 2025. Door de inzet van slimme AI-toepassingen bieden we mensen praktische hulp en informatie over vervolgstappen die ze zelf kunnen zetten.

We kijken dus in de eerste plaats naar onszelf, maar ook anderen zijn aan zet. Op het moment van schrijven wordt een nieuw kabinet gevormd. Ik hoop dat dit nieuwe begin wordt aangegrepen om de rechtsstaat weerbaarder te maken. Onder meer door rechters de mogelijkheid te geven om aan de Grondwet te toetsen, de positie van de Raad voor de rechtspraak in de Grondwet te verankeren en de rol van de minister bij benoemingen van leden van de Raad af te schaffen. Zo bouwen we aan een rechtsstaat die ook in de toekomst tegen een stootje kan. En beschermen we wat we hebben.

De nieuwe kabinetsperiode is niet alleen het moment om onze rechtsstaat beter te beschermen, maar ook om hem effectiever te maken. Dat kan door te zorgen voor deugdelijke wetgeving die in dienst staat van mensen. Die wordt gezien als hulpmiddel om oplossingen te bieden voor grote maatschappelijke problemen. En waarbij tijdens het wetgevingsproces de hoogwaardige adviezen van adviesorganen worden gezien als de uitgestoken hand die ze zijn; bedoeld om de oplossing nog beter te maken. En dat wordt ingezien dat het verminderen van rechtsbescherming geen acceptabel offer is om snel resultaat te boeken. Ik denk hierbij aan de soms geopperde beperking van de mogelijkheid om in hoger beroep te gaan als het gaat om migratie of woningbouw. Want rechtsbescherming is

net zo fundamenteel als een dak boven je hoofd. En natuurlijk: waar wij een bijdrage kunnen leveren aan de oplossing, zullen wij dat niet nalaten. Procedures moeten sneller en de Rechtspraak kan bijdragen door prioriteit te geven aan zaakstromen op bepaalde gebieden.

Tegelijkertijd is er een grens aan de rol die wij kunnen en willen spelen. Wetten kunnen worden aangepast, daar gaat de politiek over, maar de basisprincipes van de rechtsstaat moeten staan als een huis. De scheiding der machten, gelijke behandeling, rechtsbescherming, het legaliteitsbeginsel: ze zijn het startpunt van onze manier van samenleven. En ze zijn van iedereen, of beter gezegd: zouden van iedereen moeten zijn. Want dat is niet altijd zo. Ik denk aan de discussie over onbewuste vooroordelen die binnen de Rechtspraak wordt gevoerd. Dit onderwerp raakt aan de kern van het rechterschap.

Ik vind het dapper dat veel mensen binnen de Rechtspraak dit thema niet schuwen en durven toegeven dat ook zij – net als ieder ander – onbewuste vooroordelen hebben. Deze zelfreflectie leidt tot discussiebijeenkomsten waar we het ongemakkelijke gesprek niet uit de weg gaan. Het leidt ook tot aanpassing en uitbreiding van het scholingsaanbod voor huidige en aankomende rechters. Dit is nodig om te voorkomen dat je mensen kwijtraakt; omdat ze vinden dat de Rechtspraak er niet voor hen is. We moeten ervoor zorgen dat de rechtsstaat voor iedereen werkt. Daarbij doel ik ook op de groep mensen die vindt dat de aandacht voor dit thema juist overtrokken is.

Ik maak me zorgen over de soms begrijpelijke teleurstelling van mensen in de overheid. Niet over de gevoelens die mensen hebben, want wie ben ik om daarover te oordelen, maar over het misbruik van die gevoelens en het voeden van anti-institutioneel sentiment. Ik zie het in eigen land, in Hongarije, Polen, Italië en in de Verenigde Staten. De rechter wordt er regelmatig als sta-in-de-weg gezien en als een bedreiging van de macht.

We zien het in de sancties die de Verenigde Staten hebben opgelegd aan het Internationaal Strafhof, dat zetelt in Den Haag. In de stad van vrede en recht ondervinden rechters en medewerkers van het straphof de gevolgen van deze

vorm van intimidatie door geblokkeerde bankrekeningen en creditcards, visumrestricties en meer. Het valt mij op dat de publieke ophef over dit onrecht beperkt is. Natuurlijk wordt met stille diplomatie geprobeerd de Amerikanen te overtuigen een ander pad te bewandelen. Maar is het genoeg als het blijft bij fluisteren? Als we uit angst voor eventuele represailles – ook de Rechtspraak draait voor een groot deel op Amerikaanse software en servers – ons niet meer uitspreken, dan heeft de rechtsstaat die we zo lief hebben de slag verloren.

Ik nodig u uit om in dit jaarplan meer te lezen over de stappen die de Rechtspraak in 2026 zet om de rechtsstaat te versterken. Hoe ze werkt aan vernieuwing door digitalisering en met inzet van AI. Hoe ze het recht laat aansluiten op de leefwereld van mensen en ervoor wil zorgen dat de Rechtspraak beter meebeweegt met de samenleving. Elke stap is onderdeel van het grote verhaal van de rechtsstaat. Een rechtsstaat die wordt gedragen door ons allemaal en die zorgt voor een samenleving gebaseerd op recht en rechtvaardigheid. Een verhaal dat verbindt, en dat het waard is om verteld te worden – iedere dag weer.

Henk Naves

Voorzitter Raad voor de rechtspraak





DE RECHTSPRAAK IN 2026



2

ROL IN DE RECHTSSTAAT

2.1 Missie en visie van de Rechtspraak

De medewerkers van de Rechtspraak werken dagelijks aan een rechtvaardige samenleving en aan de rechtsstaat. Samen vormen zij de Rechtspraak. Dit jaarplan beschrijft hoe de elf rechtbanken, vier gerechtshoven, twee bijzondere colleges en vier landelijke diensten in 2026 de missie van de Rechtspraak ten dienste van de samenleving willen waarmaken.

Missie

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

De Rechtspraak richt zich op het realiseren van de vijf ambities uit haar visie. Zij vormen de drijfveer voor, en reden achter, de gemaakte en nog te maken beleidskeuzes.

Visie

De Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.

De samenleving is voortdurend in ontwikkeling. De Rechtspraak stelt zichzelf daarom doorlopend de vraag wat Nederland van haar nodig heeft, en speelt daar zo goed mogelijk op in. Wat betekent rechtvaardige, toegankelijke, tijdige, transparante en maatschappelijke rechtspraak vandaag de dag en de komende jaren? Hoe zorgen we ervoor dat de Rechtspraakorganisatie en haar rechters met maatschappelijke ontwikkelingen meegaan? Hoe kunnen we bij een veranderende vraag vanuit de samenleving wendbaar zijn en tegelijk betrouwbaar en voorspelbaar blijven?

Rechtzoekenden moeten altijd terechtkunnen bij een onafhankelijke en onpartijdige rechter als zij vinden dat hun rechten worden geschonden. Dit is een grondrecht. De rechter biedt rechtsbescherming in individuele gevallen, maar die bescherming overstijgt het individuele belang. Rechterlijke uitspraken normeren het gedrag van burgers, bedrijven, overheden en andere instanties.

Vandaag de dag zijn de tegenstellingen in de samenleving en in de politiek soms groot. Het debat wordt scherp gevoerd, waarbij de positie van de rechter zo nu en dan onder druk komt te staan. Juist daarom is het van belang dat het verhaal van de Rechtspraak in de rechtsstaat actief wordt verteld en uitgedragen. De Rechtspraak actualiseert dat verhaal en draagt dit gezamenlijk uit.

2.2 Onafhankelijk en betrouwbaar

Onafhankelijke rechtspraak geeft het vertrouwen dat de wet aan iedereen rechten geeft, maar ook plichten met zich meebrengt. Rechtspraak maakt daarmee samenleven mogelijk en draagt bij aan een welvarend Nederland. Rechtsbescherming van burgers, bedrijven en andere instanties is essentieel. Toegang tot de rechter voor iedereen, los van de dikte van iemands portemonnee, is een onmisbaar fundament voor een rechtvaardige samenleving waarin ieders rechten worden gerespecteerd. Het is dan ook van belang om de toegang tot het recht en de rechter te bewaken en voor iedereen te verbeteren, bijvoorbeeld met adequate rechtsbijstand voor mensen die dat zelf niet kunnen betalen en met betaalbare griffiekosten voor iedere rechtzoekende. Maar ook door blijvende steun te geven aan innovaties die nodig zijn om burgers de begrijpelijke en laagdrempelige toegang tot de rechter te verlenen die past bij hun omstandigheden.¹

1 Toegang tot de rechter moet voor iedereen gelijk zijn, niet alleen in theorie maar ook in de praktijk. Dit vereist dat de aandacht van het publiek wordt gevestigd op zijn wettelijke rechten, dat procedures betaalbaar en eenvoudig zijn, dat duidelijke en begrijpelijke taal wordt gebruikt, dat rechtzoekenden toegang hebben tot de gerechten en dat indien nodig ondersteuning en juridisch advies wordt geboden. Voor deze doeleinden moeten voldoende financiële middelen worden uitgetrokken, met inbegrip van rechtsbijstand, zo staat opgenomen in de Declaration of Rome 2024, ENCJ.

Voor een goed functionerende rechtsstaat is het essentieel dat elk van de drie staatsmachten – de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht – zijn rol neemt en actief moeite doet om de kwaliteit van elke staatsmacht te versterken. Als de Rechtspraak als hindermacht wordt gezien, dan verstoort dit de balans tussen de staatsmachten en het maatschappelijk vertrouwen in de overheid als geheel.

2.2.1 Samenwerken in netwerken

De Rechtspraak werkt actief samen met verschillende organisaties in de rechtsketen, denk aan partners in de strafrechtketen of aan overleg met de advocatuur. Deze samenwerking vindt plaats op landelijk en lokaal niveau, en is belangrijk en noodzakelijk om het rechtssysteem zo goed mogelijk te laten functioneren. Het rechtssysteem is een stelsel van onderling van elkaar afhankelijke actoren en is gebaat bij een goed functionerende samenwerking. De onderwerpen en thema's die tijdens de overleggen met partners worden besproken, lopen uiteen van praktische zaken tot kwesties over het bieden van rechtsbescherming. Ze gaan nooit over de inhoud van individuele zaken of beslissingen die rechters zouden moeten nemen. Binnen de samenwerking staan de rechterlijke onpartijdigheid en onafhankelijkheid altijd voorop.

Internationale samenwerking

De internationale context waarbinnen Nederland en de Rechtspraak opereren, is de laatste jaren drastisch veranderd. De Nederlandse Rechtspraak werkt samen met internationale partnerorganisaties en neemt deel in netwerken om zowel de Nederlandse als de internationale rechtscultuur en rechtsorde te behouden en te versterken. Mede door de geopolitieke situatie zijn binnen de Europese Unie de bescherming van de rechtsstaat en de onafhankelijke rechtspraak belangrijke thema's. Dit zien we bijvoorbeeld in de grootschalige Europese onderzoeken, zoals het rechtsstaatsrapport en het European Justice Scoreboard waar de Raad voor de rechtspraak (verder de Raad) jaarlijks bijdragen aan levert.² De Rechtspraak pleit ervoor om Europese Rechtspraakorganisaties zoals het Europese netwerk voor Raden voor de rechtspraak (European Network of Councils for the Judiciary, ENCJ)

2 [EU-scorebord voor justitie – Europese Commissie](#)

een adviserende rol te geven in de Europese Unie, waardoor de democratische rechtsstaat binnen de EU wordt versterkt.

Uitwisseling van kennis en expertise vormt de kern van internationale samenwerking en helpt de Rechtspraak te leren van goede werkwijzen in andere landen in een voortdurend veranderende samenleving. Door actieve deelname aan internationale netwerken, zoals het European Network of Councils for the Judiciary, de European Commission for the efficiency of justice (CEPEJ), het European Judicial Network (EJN) en de Consultative Council of European Judges (CCJE), wordt verbinding gezocht op belangrijke thema's als onafhankelijke rechtspraak, toegang tot en kwaliteit van het recht, de rol van artificial intelligence (AI), cyberjustice en diversiteit. Dit helpt in het bepalen van de koers van de eigen Rechtspraakorganisaties. De Rechtspraak heeft actieve samenwerkingsverbanden met Scandinavische landen, Suriname en kandidaat-lidstaten van de EU, zoals Oekraïne.

2.2.2 Knelpunten signaleren en oplossen

De Raad wil ook in 2026 via zijn wetgevingsadviezen – gevraagd en ongevraagd – bijdragen aan het uitdragen en bevorderen van rechtvaardigheid, toegankelijkheid, tijdigheid, transparantie en aansluiting bij maatschappelijke ontwikkelingen.

Daarnaast zal de Rechtspraak – net als in voorgaande jaren – in haar *Jaarverslag 2025* trends en knelpunten in wetgeving en beleid signaleren die burgers in de problemen kunnen brengen. De Rechtspraak hoopt dat ook andere staatsmachten en maatschappelijke belanghebbenden oplossingen voor deze problemen dichterbij kunnen brengen.



3

HET WERK VAN DE RECHTSPRAAK IN 2026

3.1 Rechtspreken in 2026

In 2026 streven ongeveer 2.700 rechters en raadsheren en 10.800 gerechtsambtenaren naar kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte afhandeling van ongeveer 1,5 miljoen rechtszaken.³

De Nederlandse rechtspraak kent drie rechtsgebieden: civiel recht, strafrecht en bestuursrecht. Het rechtsgebied civiel recht is onderverdeeld in kanton, handel, familie- en jeugdrecht en toezicht (insolventiezaken, curatele, bewind en mentorschapzaken). Het rechtsgebied bestuursrecht is onderverdeeld in bestuursrecht algemeen, belastingrecht en vreemdelingenrecht.

De kantonrechter zal in 2026 ook weer het grootste deel van de rechtszaken in eerste aanleg (66 procent) afhandelen. Het gaat bijvoorbeeld om civiele zaken tot 25 duizend euro (vaak incassozaken, arbeidszaken, huurzaken en consumentenzaken), handelingen in het kader van curatele bewind en mentorschap en lichte strafzaken zoals snelheidsovertredingen. Omdat kantonzaken over het algemeen minder complex zijn, zijn ze meestal wel minder tijdsintensief dan andere zaken.

Civiele zaken die niet onder kanton vallen vormen in 2026 met dertien procent na kantonzaken de grootste in aantallen zaken. De civiele rechter doet uitspraken in conflicten tussen particulieren en/of organisaties onderling, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen handelszaken en familiezaken. Denk aan een echtscheiding, faillissement of conflict over letselschade.

Tot slot vormen de verschillende typen bestuursrechtzaken een belangrijke, maar wel kleinere categorie bij de rechtbanken (negen procent). In deze zaken staan besluiten van de overheid centraal, bijvoorbeeld over vergunningen of uitkeringen. Hieronder vallen ook belastingzaken en vreemdelingenzaken.

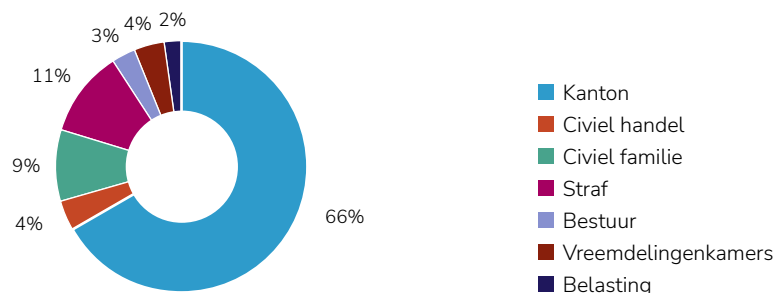
³ Een klein deel van het aantal zaken valt buiten de gepresenteerde overzichten, omdat aangesloten is op zaken die tellen als output voor de bekostiging (de zogeheten Lamicie-zaakcategorieën). Het betreft zaken bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb), de bijzondere kamers, megazaken in het strafrecht en het werk van de rechter-commissaris strafzaken. Ook akten en verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten.

Bij de hogerberoepszaken afgehandeld door de gerechtshoven vormen strafzaken met 58 procent van de zaken de grootste groep. Niet van alle soorten bestuurszaken wordt het hoger beroep afgehandeld door de Rechtspraak. Bij bestuurszaken wordt een deel van de hogerberoepszaken afgehandeld door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Deze zaken zijn niet opgenomen in de figuren.

Het volledige overzicht van de instroom en (verwachte) afhandeling van rechtszaken (productie) is opgenomen in paragraaf 6.2.1.

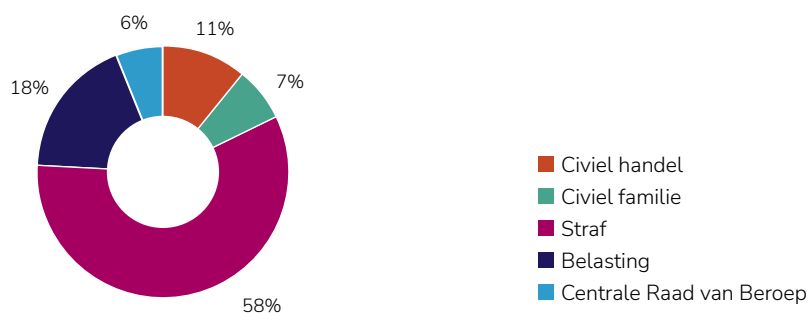
Figuur 1. Rechtszaken bij rechtbanken 2026 (prognose)

Totaal: ± 1.500.000



Figuur 2. Rechtszaken bij gerechtshoven en CRvB 2026 (prognose)

Totaal: ± 49.000



3.2 Rechtsgebieden

Binnen elk rechtsgebied van de Rechtspraak staat het behandelen van zaken centraal. Rechters nemen hierin de inhoudelijke beslissingen. Zij worden daarbij ondersteund door de gehele Rechtspraak, zodat het werk soepel, zorgvuldig en efficiënt verloopt. De Raad draagt eraan bij dat rechters hun werk goed kunnen doen. De Raad spreekt zelf geen recht, maar ondersteunt de Rechtspraak door onder andere advies te geven over wetgeving, wetenschappelijk onderzoek te doen en initiatieven te stimuleren die de kwaliteit en tijdigheid van rechtspraak verbeteren. Daarnaast behartigt de Raad het gemeenschappelijk belang van de gerechten naar buiten, draagt zorg voor gerechtsoverstijgende voorzieningen en houdt toezicht op bedrijfsvoering en financieel beheer.

De Landelijke Overleggen Vakinhoud (LOV's) zorgen voor het tot stand brengen en bewaken van kwaliteit en rechtseenheid op de verschillende rechtsgebieden. Daarnaast bevorderen en stimuleren zij samenwerking, kennismanagement, vernieuwing en lerend vermogen. Het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVr) ondersteunt de LOV's en de gerechten in deze taken, zoals de ontwikkeling van nieuwe werkprocessen, het stimuleren van innovatie en het toepassen van nieuwe wet- en regelgeving.

3.2.1 Civiel recht

Beperking omvang processtukken

De rechtbanken (afdeling civiel) hebben maatregelen genomen om onnodig lange processtukken tegen te gaan. De Rechtspraak wil voorkomen dat partijen door hun wijze van procederen zo'n groot beslag leggen op de rechterlijke capaciteit dat dit ten koste gaat van een effectieve toegang tot de rechter voor anderen. In navolging van de gerechtshoven is per 1 juli 2025 in drie Landelijke procesreglementen (civiele dagvaardingszaken bij de rechtbanken handel en kanton, verzoekschriftprocedures rechtbanken, kanton, handel en voorzieningen-rechter en kort gedingen rechtbanken) een regeling opgenomen over de omvang van processtukken in civiele zaken bij de rechter in eerste aanleg. Met deze regeling moet de onnodige groei van de omvang van processtukken in eerste

aanleg worden beperkt en moeten excessen worden voorkomen. Dit draagt bij aan een meer efficiënte en doelmatige civiele rechtspraak. Eind 2026 wordt begonnen met de evaluatie van de regeling. Daarbij zullen ook de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) en de Koninklijke Beroepsgroep van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) worden betrokken.

Digitale toegankelijkheid in het rechtsgebied civiel

Om de toegang tot de rechter laagdrempelig en eenvoudig te maken, wordt door de gerechten verder gewerkt om in 2026 het digitaal procederen in steeds meer civiele zaakstromen mogelijk te maken. Denk hierbij aan dagvaardingsprocedures in handelszaken, zowel bij de rechtbanken als bij de hoven, aan alle civiele verzoekschriftprocedures bij de hoven, aan verzoekschriftprocedures surseances en faillissementen en verzoekschriften binnen curatele, bewind en mentorschap bij de rechtbanken.

De informatie over (civiele) procedures op rechtspraak.nl wordt begrijpelijker gemaakt voor burgers. Zo worden voor het rechtsgebied curatele, bewind en mentorschap (CBM) e-learnings toegevoegd, zodat particuliere bewindvoerders betere instructies krijgen bij het invullen van een rekening en verantwoording. Ook de informatie rondom de klachtenprocedure voor CBM wordt verbeterd en vastgelegd in het Landelijk procesreglement CBM-verzoeken. Uit onderzoek blijkt namelijk dat betrokkenen in een CBM-maatregel onvoldoende informatie kunnen vinden hoe ze een klacht kunnen indienen over de uitvoering van deze maatregel bij de kantonrechter.

De Hoge Raad heeft in 2023 een richtinggevend arrest⁴ gewezen over informatie-vertrekking in civiele zaken. In dit arrest staat dat iedereen bepaalde informatie kan opvragen over civiele zaken, zoals informatie over zittingen en uitspraken. Het LOVCK en LOVC-hoven streven er in 2026 naar om informatie over aanhangige civiele zaken op de website rechtspraak.nl vindbaar en toegankelijk te maken.⁵

⁴ HR 21 april 2023, ECLI:NL:HR:2023:658

⁵ Op rechtspraak.nl is al de volgende informatie over civiele zaken te vinden: Informatie opvragen over civiele zaken | Rechtspraak.

Wet toekomst pensioenen

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen (Wtp) in werking getreden. Binnen het Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel en Kanton (LOVCK) en het Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel-hoven (LOVC-hoven) brengt een werkgroep sinds begin 2023 in kaart welke gevolgen deze wet heeft voor de Rechtspraak en wat de vervolgstappen zouden moeten zijn. De verwachting is dat deze wet een behoorlijk effect heeft. Pensioenfondsen worden verplicht om uiterlijk 1 januari 2028 over te stappen naar het nieuwe pensioenstelsel (het zogeheten invaren). In 2025 gingen al enkele pensioenfondsen over, maar in 2026 zal een groter deel overstappen.

Bij het overstappen worden reeds opgebouwde pensioenrechten en pensioenafspraken door een collectieve waardeoverdracht omgezet naar rechten en aanspraken in de nieuwe premieovereenkomst. Er zijn al enkele rechtszaken geweest over de gevolgen van de Wtp. Inmiddels is in diverse zaken verstrekking verzocht van persoonsgegevens en de berekeningen die aan de (huidige en toekomstige) pensioenuitkeringen ten grondslag liggen. Verzoekers willen deze gegevens controleren voordat wordt overgestapt. Verder is de verwachting dat zaken aanhangig zullen worden gemaakt naar aanleiding van het overgaan van de diverse pensioenfondsen naar het nieuwe stelsel. Omdat in 2026 meer pensioenfondsen overstappen naar het nieuwe stelsel, zullen er meer zaken aanhangig worden gemaakt. De werkgroep bereidt zich hierop voor.

Gevolgen wetswijziging Postwet

De minister van Economische Zaken heeft in juni 2025 een wijziging van de Postwet (Postwet 2025) aangekondigd. Ook is op 1 september 2025 een overbruggingsovereenkomst ingegaan voor de rijksbrede postdienstverlening in de periode tussen de afloop van het huidige postcontract en de ingang van het nieuwe postdienstverleningscontract. Hierin zijn bezorgtermijnen aangepast. Deze wijzigingen zijn van invloed op de bezorgtermijnen van post die door rechtzoekenden naar de Rechtspraak wordt verstuurd. Om toegang tot de rechter te kunnen waarborgen, moet in kaart worden gebracht wat de wijziging van de bezorgtermijnen betekent voor de termijnen in de gerechten voor de onderdelen waar (nog) geen gebruik kan worden gemaakt van digitaal procederen. Er wordt daarom een werkgroep opgericht waarin LOVCK en LOVC-hoven de gevolgen

van verlenging van de bezorgtermijnen onderzoeken voor werkprocessen, reglementen, brieven en andere producten.

Onderzoek naar systematiek van toezicht

Uitvoerders moeten voldoen aan kwaliteitseisen conform het Besluit kwaliteitseisen curatoren, beschermingsbewindvoerders en mentoren. Controle van deze eisen is belegd bij het landelijk kwaliteitsbureau (LKB) binnen de rechtbanken. Zo moeten uitvoerders een accountantsverklaring overleggen en voldoen aan voorwaarden om uitvoerder te kunnen zijn. Hoewel controle plaatsvindt, zien kantonrechters door kantoorgesprekken die de rechtbanken zelf voeren met professionele uitvoerders een andere werkelijkheid dan de schriftelijke. Het is voor kantonrechters niet altijd duidelijk hoe de werkzaamheden binnen het kantoor van een bewindvoerder zijn georganiseerd. Zo is bijvoorbeeld niet duidelijk of en hoe stagiaires en vrijwilligers binnen een kantoor worden ingezet en door verschillende handelingen, zoals post openmaken en inscannen, ten onrechte inzage kunnen krijgen in de dossiers. Een en ander zet het toezicht op de kantoren en het systeem van kwaliteitseisen onder druk. In 2026 zullen het Landelijk Overleg Vakinhoud Toezicht (LOVT), de expertgroep curatele, bewind en mentorschap en het LKB gezamenlijk onderzoeken hoe het toezicht zo verbeterd kan worden dat de papieren werkelijkheid beter aansluit bij de echte werkelijkheid.

Innovatieve projecten

De inzet van schuldenfunctionarissen is inmiddels verankerd in de werkwijze van alle rechtbanken. Het streven om in 2025 binnen elk rechtsgebied een schuldenfunctionaris beschikbaar te hebben, is grotendeels gerealiseerd. In 2026 wordt dit landelijk verder geoptimaliseerd, waardoor mensen met problematische schulden tijdig toegang krijgen tot passende hulpverlening.

De regelrechter biedt een laagdrempelig en oplossingsgericht alternatief binnen het civiel recht.⁶ Rechtzoekenden kunnen ervoor kiezen om hun geldvordering (tot 5 duizend euro) of loonvordering met een formulier aan te brengen bij de regelrechter. Dit kan bij de rechtbanken Den Haag, Overijssel, Rotterdam en

Zeeland-West-Brabant. Dit experiment op basis van de Experimentenwet loopt tot en met 2027. Een andere werkwijze van de regelrechter is het aanbieden van een goedkoper en effectiever alternatief in zaken waarbij burgers betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar of woningverhuurder. Deze praktijk loopt nu bij de rechtbanken Zeeland-West-Brabant, Den Haag, Amsterdam, Rotterdam, Noord-Nederland en Limburg. In 2026 wordt deze werkwijze verder uitgebreid naar andere locaties.

3.2.2 Familie- en jeugdrecht

De reflectiecommissie familie- en jeugdrechters van rechtbanken en gerechtshoven publiceerde in februari 2023 haar rapport *Recht doen aan kinderen en ouders*. Dit rapport bevat diverse conclusies en aanbevelingen om ouders en kinderen meer rechtsbescherming te bieden.

In 2024 startte het project Doorvoeren en Uitvoeren Reflectie Familie en Jeugd (DURF) met de invoering van deze aanbevelingen. In 2025 organiseerden DURF en het Studiecentrum Rechtspleging (SSR) het congres 'Recht doen aan kinderen en ouders', waar de voortgang en mogelijkheden tot verdere versterking van de rechtsbescherming werden besproken. DURF is eind 2025 afgerond en in 2026 wordt de invoering van de aanbevelingen voortgezet en geëvalueerd. Zo worden kindgesprekken landelijk op dezelfde wijze gevoerd met kinderen vanaf 8 jaar, los van de zitting en in kindvriendelijke ruimtes. Familie- en jeugdrechters richten zich ook op het verruimen van het wettelijk kader voor bijzondere curatoren en betrekken pleegouders eerder bij procedures.

Verder buigen familie- en jeugdrechters zich landelijk over onderwerpen als: over welke processtukken mogen/moeten minderjarigen beschikken, wat is precies de rol van de 'informant' in familie- en jeugdzaken (of zou moeten zijn) en in hoeverre mogen rechtzoekenden inzage krijgen in dossiers van zaken die zijn afgerond. Daarnaast wordt in 2026 aandacht besteed aan bewustwording van mogelijk aanwezige onbewuste vooroordelen. (Lees hier meer over op pagina 20).

⁶ [Naar de regelrechter | Rechtspraak](#)

Wetgevingsadvisering

De Rechtspraak blijft met het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) en andere ketenpartners meedenken over nieuwe wetgeving als uitvloeisel van het rapport uit 2024 *Kinderen en ouders met recht goed beschermd* van de Adviescommissie rechtsbescherming en rechtsstatelijkheid.

Digitaal procederen

Digitaal procederen is mogelijk voor alle zaken in het familie- en jeugdrecht bij de rechtbanken. Dit blijft in 2026 vrijwillig. Er wordt toegewerkt naar digitaal toegankelijke rechtspraak bij de gerechtshoven. Bij het gerechtshof 's-Hertogenbosch en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is daarvoor een proef gestart. Advocaten kunnen vanaf 2025 bij het hof 's-Hertogenbosch digitaal procederen in alle civiele verzoekschriftprocedures in hoger beroep. Na evaluatie van de ervaringen is het de bedoeling dat in 2026 digitaal procederen ook bij de andere hoven in deze zaakstromen mogelijk wordt.

Intieme terreur en geweld tegen vrouwen

Bij de Rechtspraak wordt de urgentie gevoeld om de thema's intieme terreur, geweld tegen vrouwen en femicide meer aandacht te geven. Intieme terreur is een vorm van partnergeweld richting voornamelijk vrouwen. Dit partnergeweld kan bestaan uit intimidatie, isolatie, dwang, vernedering en fysiek geweld. Femicide is een extreme vorm van geweld tegen vrouwen waarbij een meisje of vrouw om het leven wordt gebracht. Vaak is daar intieme terreur aan voorafgegaan. Het is belangrijk dat rechters de rode vlaggen van intieme terreur beter herkennen, zodat ze hiermee op een adequate manier rekening kunnen houden bij het nemen van beslissingen.

In 2025 is een werkgroep intieme terreur opgericht die in samenwerking met het Landelijke Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS) aan een projectplan werkt. De werkgroep gaat zich richten op de vraag hoe de Rechtspraak beter kan omgaan met zaken waarin deze thema's een rol spelen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de vraag of in familierechtelijke zaken voldoende aandacht is voor signalen van intieme terreur en om informatie-uitwisseling tussen de strafrechter en de familierechter. Bij de rechtbank Rotterdam worden al combinatiezittingen georganiseerd,

waarbij door één rechter zowel strafrechtelijke als familierechtelijke beslissingen worden genomen. Dat geeft wel enkele organisatorische complicaties. Er wordt bezien of het desondanks mogelijk is de combinatiezittingen ook in andere arrondissementen te organiseren.

De werkgroep gaat mede aan de slag met de realisatie van de aanbevelingen uit het rapport van de groep van deskundigen voor actie tegen vrouwen en huiselijk geweld (GREVIO) van de Raad van Europa.⁷ Vanuit GREVIO wordt bekeken hoever landen zijn met de implementatie van het verdrag van Istanbul ter voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Ook is in 2025 aangesloten bij een dienstreis van het ministerie van JenV naar Spanje, om te zien wat van de aanpak tegen femicide in Spanje kan worden geleerd. Daarnaast wordt in 2026 stevig geïnvesteerd in kenniswerving onder rechters op dit onderwerp. Het opleidingsinstituut SSR zal hiervoor nieuwe cursussen ontwikkelen, waarbij specifiek aandacht zal worden besteed aan het herkennen van intieme terreur.

Innovatieve projecten

De rechtbanken Den Haag, Gelderland en Overijssel zijn in 2025 gestart met projecten om de ervaring van jeugdigen in hun contact met de Rechtspraak te verbeteren. In 2026 wordt bekeken wat de Rechtspraak van deze projecten kan leren om uniform, duidelijk en kindvriendelijk te communiceren.

De evaluatie van de pilot Gezamenlijke toegang voor ouders in Oost-Brabant en Den Haag, uitgevoerd in 2024, heeft waardevolle inzichten opgeleverd. In 2025 zijn deze lessen toegepast binnen de wijkrechtspraak in Oost-Brabant, Den Haag en Tilburg (rechtbank Zeeland-West-Brabant) en in Amsterdam binnen het project Richting Anders Procederen (RAP). In 2026 wordt deze werkwijze verder ontwikkeld. In Tilburg wordt daarnaast doorgewerkt met het model van de gezinsadvocaat, waarbij een advocaat samen met een gedragswetenschapper het echtscheidingsproces begeleidt.

7 [GREVIO – first thematic evaluation report on the Netherlands](#)

In het familierecht verkent de Rechtspraak ook of het mogelijk is om de wachttijden in scheidingszaken met kinderen beter te benutten. Zo mogelijk moet voorkomen worden dat conflicten verder escaleren en meer en zwaardere hulp nodig is. De Rechtspraak verwacht in 2026 met de uitkomsten van die verkenning aan de slag te kunnen gaan.

3.2.3 Strafrecht

Het bestuurlijk ketenberaad (een strategisch beraad waarin ketenorganisaties en het ministerie van JenV afspraken maken over de samenwerking en de prestaties van de strafrechtketen) heeft besloten de nadruk te leggen op de aanpak van doorlooptijden van zaakstromen die juist in het huidige tijdsgewricht een grote maatschappelijk invloed hebben. Dit zijn de zaakstromen jeugd, zeden en veelvoorkomende criminaliteit. Zij vragen vanwege hun effect op de slachtoffers en de samenleving om een snelle en zorgvuldige afhandeling. Door de doorlooptijden te versnellen, verbetert de Rechtspraak niet alleen de rechtszekerheid, maar ook het vertrouwen in het rechtssysteem. Omdat voor veelvoorkomende criminaliteit (VVC) het doel naar verwachting begin 2026 wordt bereikt, zal de focus vooral komen te liggen op jeugd en zeden.

Om deze doelen te bereiken, werkt de Rechtspraak nauw samen met partners in de keten zoals het Openbaar Ministerie (OM) en de politie. Ook worden innovatieve werkwijzen en digitale hulpmiddelen verder ingezet om de efficiëntie te vergroten.

Op het gebied van ICT werkt de ICT-dienstverlener van de Rechtspraak (IVO Rechtspraak) verder aan vervanging van het huidige primaire processysteem GPS door het nieuwe systeem Basis Administratie Strafrecht (BAS). Hierin wordt ook het nieuwe Wetboek van Strafvordering opgenomen. De Rechtspraak zal dit systeem onder andere gebruiken voor vonnisverwerking, het rechtsmiddelenproces en het aanmaken van zittingen.

Naar aanleiding van vier inspirerende rondetafelgesprekken in 2024 over wat anders en slimmer kan in het werk, is medio 2025 een brochure gemaakt met de titel 'Slimmer werken in het strafrecht'. Hieraan staan de beste werkwijzen uit de dagelijkse praktijk van strafrechters en worden door betrokkenen gepresenteerd in een serie korte filmpjes. In 2026 zullen de brochure en filmpjes in de strafteams van de gerechten worden besproken, zodat men van elkaar kan leren.

Verder gaat de Rechtspraak aan de slag met de aanbevelingen die zijn gedaan in het rapport van het College voor de Rechten van de Mens over de motivering van de voorlopige hechtenis, het rapport van de Algemene Rekenkamer over de tenaamstelling van vonnissen en het rapport van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel over mensenhandel en de kennisdeling in de gerechten met betrekking tot dit onderwerp.⁸

Vernieuwing Wetboek van Strafvordering

Begin 2024 is bepaald dat het nieuwe Wetboek van Strafvordering op 1 april 2029 van kracht wordt. Op basis hiervan heeft het programmateam dat zich binnen de Rechtspraak onder andere bezighoudt met de invoering van het nieuwe wetboek, het bestaande programmaplan en de bijbehorende meerjarenbegroting herschreven. In 2026 gaat de Rechtspraak onverminderd door met alle activiteiten die zijn gericht op de invoering van het nieuwe wetboek. Samen met het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak rondt het programma dit jaar op alle juridische thema's de wetgevingsberichten af. Ook worden kennisgroepen Nieuw Wetboek van Strafvordering op alle gerechten ingericht. Daarnaast wordt voortgegaan met aanpassing van werkprocessen en wordt besluitvorming daarover afgerond.

8 [Rapport en brief: vervolgonderzoek voorlopige hechtenis | College voor de Rechten van de Mens](#)

Het programma blijft actief betrokken bij advisering en overleg binnen de straf-rechtketen, waarbij het nauw samenwerkt met ketenpartners. ICT-ontwikkelingen, zoals de vervanging van het GPS-systeem door BAS en de ontwikkeling van een nieuw hoger beroep-systeem, worden voortgezet. Opleidingen worden aangepast en trainingen over het nieuwe wetboek worden ontwikkeld. De Rechtspraak benadrukt dat de invoering veel tijd kost en gevolgen heeft voor zaakvoorraden en doorlooptijden. Daarom blijven efficiëntie, effectiviteit en een tijdelijke beleidsluwe periode van groot belang.

3.2.4 Bestuursrecht

In 2026 blijven bestuursrechters zich richten op het bieden van effectieve rechtsbescherming aan burgers. Dit betekent dat zij bestuursbesluiten kritisch toetsen aan het evenredigheidsbeginsel: zijn de nadelige gevolgen van een besluit wel in redelijke verhouding tot het doel? De beweging van 'toetsings-rechter' naar 'rechtsbeschermingsrechter' wordt voortgezet en blijft bewust onderdeel van het bestuursrechtelijk handelen.

In 2024 is de Omgevingswet inwerking getreden en sindsdien is de rechts-ontwikkeling in volle gang. Ook in 2026 zal de rechtsontwikkeling van deze wet nog spelen.

Voor procesoptimalisatie en verbetering van de effectiviteit formuleren en delen gerechten met elkaar de beste werkwijzen. Dit gebeurt bijvoorbeeld met betrekking tot doorlooptijden, de behandeling van beroepen bij niet tijdig beslissen en bij complexe zaken onder de Wet open overheid (Woo). Daarnaast wordt binnen het bestuursrecht en andere rechtsgebieden gewerkt aan begrijpe-lijke en gebruiksvriendelijke informatie voor rechtzoekenden. Dit leidt tot een landelijke set brieven en berichten per zaakstroom, die helder is en rechtzoekenden inzicht geeft in wat ze kunnen verwachten voor, tijdens en na de procedure. Ook zal eind 2026 in alle bestuursrechtelijke zaken een digitale procesgang beschik-baar zijn. Hiermee wordt de toegang tot de rechter laagdrempelig en eenvoudiger gemaakt door papierloos procederen mogelijk te maken.

Vreemdelingenrecht

Op het gebied van het vreemdelingenrecht worden diverse ontwikkelingen verwacht die in 2026 tot een hogere werklast van de bestuursrechter kunnen leiden. Op 26 juni 2026 treedt het EU Asiel- en Migratiepact inwerking. Om de invoering van dit pact, dat moet leiden tot beter gecoördineerd asielbeleid binnen de Europese Unie, in goede banen te leiden, is medio 2025 een aparte implemen-tatieprojectgroep ingesteld door het Landelijk Overleg Vakinhoud Bestuursrecht (LOVB). De invoering van het pact brengt een substantiële herziening van het asielrecht met zich mee: nieuwe procedures, andere procedureregels en korte termijnen. Er zullen nieuwe rechtsvragen rijzen en de IT-infrastructuur moet worden aangepast. Medewerkers van de Rechtspraak worden opgeleid. Het pact loopt samen met eerdere (Nederlandse) wetsvoorstellen over de introductie van een tweestatusstelsel en de Asielnoodmaatregelenwet. De mogelijke separate invoering van deze wetsvoorstellen zorgt voor extra complicaties omdat ze op bepaalde onderdelen afwijken. De Rechtspraak zal de effecten in 2026 goed in de gaten houden.

Belastingrecht

De afgelopen jaren is het belastingrecht geconfronteerd geweest met de instroom van enorme aantallen zaken op het gebied van de waardering van onroerende zaken (WOZ) en de belasting van personenauto's en motorrijwielen (bpm) van zogenoemde no cure, no pay-bureaus. Hierdoor kwam de toegang tot de belastingrechter voor alle andere burgers en bedrijven onder druk te staan. Het duurde immers (veel) langer voordat zij voor een zitting werden uitgenodigd en een uitspraak kregen.

Op 1 januari 2024 is wetgeving van kracht geworden om het verdienmodel van no cure, no pay-gemachtigden bij WOZ- en bpmzaken te ontmoedigen. Inmiddels lijkt er een (lichte) daling te zijn in het aantal zaken dat door no cure, no pay-bureaus wordt gestart. Bij zowel de rechtbanken als bij de gerechts-hoven liggen echter nog grote voorraden zaken.

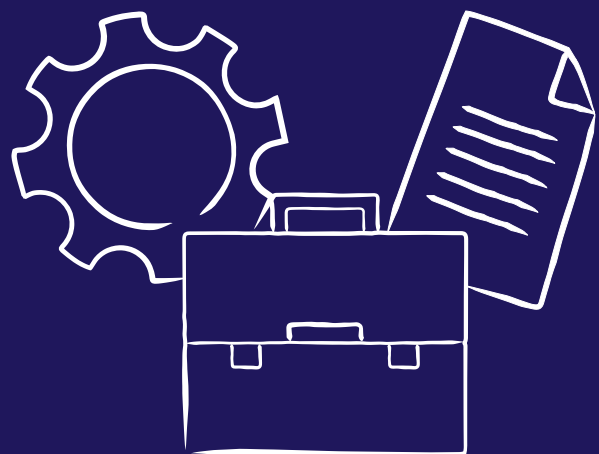
Op het gebied van de bpm zetten de rechtbanken actief hun samenwerking voort. Bij een aantal rechtbanken wordt in 2026 gestart met een innovatieve behandeling van de voorraad WOZ-zaken, waardoor deze op een snelle en zorgvuldige manier wordt verkleind. Hierdoor ontstaat ruimte om nieuwe zaken tijdig, binnen redelijke termijnen, te kunnen behandelen.

Een andere uitdaging waarmee de belastingrechtspraak in 2026 te maken krijgt, is de verdere voorbereiding op de inwerkingtreding op 1 januari 2027 van de Fiscale vereenvoudigingswet 2017. Met deze wet wordt de huidige interne procedure bij de (directeur van de) Belastingdienst vervangen door een meer toegankelijke en transparante procedure, waarbij belastingschuldigen beroep, hoger beroep en cassatie bij de belastingrechter kunnen instellen. De wet heeft als doel om de rechtsbescherming te verbeteren voor de belastingschuldige die heeft verzocht om uitstel van betaling of kwijtschelding van rijksbelastingsschulden. Afhankelijk van het verloop van de invoering bij de rijksbelastingen, zullen later ook de verzoeken om uitstel van betaling of kwijtschelding van schulden die voortvloeien uit lokale heffingen volgen.

Naar verwachting zullen vanaf 2027 jaarlijks duizenden beroepen over afgewezen verzoeken om kwijtschelding of uitstel van betaling instromen bij de rechtbanken en de gerechtshoven. Voor de medewerkers in het belastingrecht betekent dit een grote werklastverzwaring. De afgelopen jaren zijn de voorbereidingen op de inwerkingtreding van deze wet gestart. Het is zaak om er in 2026 voor te zorgen dat de Rechtspraak klaar is voor deze nieuwe zaken.

Innovatieve projecten

De door de Centrale Raad van Beroep (CRvB) ontwikkelde werkwijze Cascade is in 2025 geëvalueerd. Deze methode helpt bij het bepalen welke zaak het beste via welke procedure kan worden afgedaan. Door rechtzoekenden beter te leiden naar de juiste afdoeningswijze, wordt de efficiëntie verhoogd en de wachttijd verkort. Cascade bouwt voort op de ervaringen uit eerdere projecten zoals Jaguar en Panda van de rechtbank Gelderland en Gericht op Oplossing (GOO) en Vroege regie van de CRvB zelf. De werkwijze van Cascade wordt in 2026 in ieder geval uitgebreid naar de rechtbank Rotterdam. Of deze werkwijze ook al geschikt is voor landelijke invoering of uitbreiding naar andere rechtsgebieden, wordt onderzocht.



BESTUURLIJKE PRIORITEITEN



4

HET PERSPECTIEF VAN DE BURGER CENTRAAL

4.1 Rechtvaardige en kwalitatief hoogwaardige rechtspraak

Visitatie

Binnen de Rechtspraak is voortdurend aandacht voor kwaliteit. Elke medewerker speelt hierbij een eigen rol. De ontwikkelingen op dit thema staan nooit stil. Continu leren en verbeteren speelt een cruciale rol binnen de organisatie. Een van de meetinstrumenten die de Rechtspraak daarvoor inzet is de vierjaarlijkse visitatie. De visitatie bevordert de kwaliteit van de Rechtspraak en vergroot haar transparantie door middel van een openbaar rapport over de kwaliteitsstand van de Rechtspraak.

In 2025 heeft de Rechtspraak hard gewerkt aan de opvolging van de aanbevelingen uit het visitatierapport *Kwaliteit van rechtspraak, versterking door samenwerken* uit 2023, met de focus op de professionele standaarden. Er is toegewerkt naar de afronding van het eenduidig landelijk kwaliteitsbegrip en het daarop gebaseerde prioriteringskader. Deze vormen een basis om heldere keuzes te kunnen maken wanneer meer zaken binnenkomen dan kunnen worden afgedaan. Ook zijn de aanbevelingen gericht op de professionele standaarden opgepakt. Zij hebben onder andere betrekking op de modulaire opbouw van deze standaarden en de rol van de werklustnormen. Verder wordt structureel gewerkt aan versterking van het samenspel tussen het rechterlijke domein en het organisatiedomein. De Rechtspraak werkt in 2026 toe naar afronding van de opvolging van de aanbevelingen uit het visitatierapport.

Klantonderzoek

De Rechtspraak wil inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Dat doet zij onder meer door het uitvoeren van klantonderzoeken. Onafhankelijk klantonderzoek onder burgers en professionals geeft inzicht in de waardering voor het functioneren van de Rechtspraak en biedt aanknopingspunten voor verbetering.

De Rechtspraak heeft in 2025 als onderdeel van het vernieuwde klantonderzoek, dat bestaat uit zes verschillende kwaliteitsinstrumenten, een compact landelijk trendonderzoek uitgevoerd onder burgers en professionals. De algehele tevredenheid van burgers over de Rechtspraak komt uit op 6,8 en bij professionals (o.a. advocaten, officieren van justitie, bewindvoerders) op 7,4. Hieruit blijkt dat zij over het algemeen tevreden zijn over de professionaliteit van de rechters en de kernwaarden van de Rechtspraak, zoals onpartijdig en deskundig. Opvallend is dat professionals en burgers andere 'drijfveren' (wat weegt voor de doelgroep het zwaarst) belangrijk vinden. De belangrijkste verbeterpunten zijn voor burgers persoonlijke bejegening (zich gehoord en gezien voelen) en voorspelbaarheid. Voor professionals geldt dat het nakomen van afspraken het zwaarst weegt. Deze uitkomsten bieden ideeën voor het bepalen van prioriteiten voor de Rechtspraak.

In het najaar van 2025 is een pilot 'verdiepend thematisch klantonderzoek' gestart bij de rechtbanken Midden-Nederland, Gelderland en Den Haag en het gerechtshof Amsterdam om tot concrete verbeteringen te kunnen komen. Verder is een team klantbeleving in oprichting dat meer klantonderzoek gaat uitvoeren en rechten zal adviseren en ondersteunen bij het uitvoeren van lokale onderzoeken (zoals spiegelbijeenkomsten, klantpanels en professionele gesprekken en ontmoetingen). De Rechtspraak werkt in 2026 aan verdere inbedding van het vernieuwde klantonderzoek binnen de gerechtelijke organisatie en opvolging van de uitkomsten hiervan, met name op het gebied van persoonlijke bejegening en voorspelbaarheid.

Dit klantonderzoek laat de Rechtspraak zien wat burgers en professionals van haar verwachten. Door gericht aan de slag te gaan met deze punten, kan de Rechtspraak haar dienstverlening niet alleen efficiënter, maar ook menselijker maken. Menselijkheid is voor burgers cruciaal en zal helpen de beslissing van de rechter te accepteren, en draagt daarmee bij aan het vertrouwen in de Rechtspraak.

Kennishuis Rechtspraak

De Rechtspraak werkt binnen het Kennishuis aan de continuïteit van een professionele en gestructureerde (lokale en landelijke) kennisorganisatie voor juridische professionals. De activiteiten die in het kader van het Kennishuis worden verricht, zijn neergelegd in een Agenda Kennishuis die jaarlijks wordt geactualiseerd. In 2026 is het digitale platform Mijn Kennisomgeving (MKO) voor het zoeken, delen en opslaan van interne en externe juridische kennis de stabiele basis voor juridisch kennismanagement. Maar er zal ook worden gekeken naar (digitale) ontwikkelingen op het gebied van kennismanagement. Binnen het Kennishuis zal in samenwerking met het programma AI worden gekeken welke toepassingen van AI nu al haalbaar zijn om mee te experimenteren. (Lees hier meer over op pagina 29.) Daarnaast blijft de Rechtspraak oog houden voor deskundigheidsbevordering en de positie van kwaliteitscoördinatoren en kennisspecialisten binnen de gerechten die kennismanagement mede mogelijk maken.

Aandacht voor onbewuste vooroordelen

Een onderzoek van journalistenplatform Investico, *De Groene Amsterdammer* en NOSop3 wijst op verschillen in opgelegde straffen tussen groepen mensen en de mogelijke rol die vooroordelen daarin spelen.⁹ Dit onderzoek is in lijn met eerdere onderzoeken, en geeft een belangrijk signaal: er moet meer aandacht komen voor de invloed van onbewuste vooroordelen binnen de gehele Rechtspraak. Gelijke behandeling is immers de kern van ons werk. Sinds de publicatie van het Investico-onderzoek in 2024, is op veel plekken binnen de Rechtspraak gesproken over het onderzoek en de implicaties daarvan voor het werk van de rechter.

Voor 2026 zet de Rechtspraak in op het vergroten van bewustwording en het nemen van gerichte acties. Denk aan workshops waarin medewerkers reflecteren op vooroordelen en door het stimuleren van open gesprekken tussen rechters over mogelijke patronen in oordeelsvorming. Het scholingsaanbod op het

9 [Klassenjustitie in Nederland | Investico Onderzoeksjournalisten](#)

opleidingsinstituut SSR wordt vernieuwd en uitgebreid met trainingen gericht op onpartijdigheid, inlevingsvermogen en het herkennen van vooroordelen, zodat deze vaardigheden voortdurend worden versterkt. Zo is er een gesprekstoolkit ontwikkeld voor het herkennen van onbewuste vooroordelen met ook praktische interventies die je later kunt inzetten in je werk. Daarnaast werkt de Rechtspraak actief aan vergroting van diversiteit binnen de organisatie.

4.2 Toegankelijke en transparante rechtspraak

4.2.1 Digitale toegang tot de rechter

Digitale toegang in Nederland

De samenleving digitaliseert steeds meer, en mensen verwachten dat de Rechtspraak hierin meebeweegt. Digitale toegang tot de rechter is daarom essentieel. Wanneer betrokkenen online toegang hebben tot dossiers, planningen en communicatie, kunnen zij eenvoudiger een zaak starten en volgen.

Het programma Digitale Toegang vervangt papieren documenten door digitale versies in civiele en bestuursrechtelijke zaken. Digitaliseren alleen is niet voldoende, het moet ook gebruiksvriendelijk zijn voor alle betrokkenen. Partijen moeten gemakkelijk digitale documenten kunnen uploaden en rechtbanken moeten deze gegevens efficiënt kunnen verwerken. Daarom zijn extra functionaliteiten en koppelingen nodig, zowel binnen de systemen van de Rechtspraak als met externe partijen. Tot nu toe zijn twaalf zaaktypen landelijk digitaal aangesloten. Naar verwachting volgt de rest in 2026 en 2027.

In 2026 worden de procedures voor faillissementen en surseance van betaling digitaal toegankelijk gemaakt. Daarnaast worden verdere stappen gezet in de digitalisering van toezichtprocedures, zoals curatele, mentorschap en bewindvoering, zodat ook deze zaken digitaal kunnen verlopen.

Digitale toegang in Europa

Om de Europese justitiële samenwerking en de toegang tot de rechter in alle lidstaten te verbeteren, wordt gewerkt aan een veilig digitaal Europees systeem. Dit systeem zal worden gebruikt door gerechten, burgers, organisaties en bedrijven binnen de hele Europese Unie. De EU heeft hiervoor de kaders uitgezet in de digitaliseringsverordening. Deze verordening heeft als doel grensoverschrijdende gerechtelijke procedures efficiënter en effectiever te maken en de toegang tot de rechter te vergemakkelijken.

De digitaliseringsverordening betreft 24 rechtshandelingen binnen het civiel recht en strafrecht. De digitalisering van de communicatie over deze rechtshandelingen verloopt in vier fasen en is gepland voor afronding in 2031. In 2026 ligt de focus onder andere op de digitalisering van procedures voor geringe grensoverschrijdende geldvorderingen en de Europese betalingsbevelprocedure. Deze digitalisering moet de procesvoering in grensoverschrijdende zaken vereenvoudigen, versnellen en de kosten verlagen. De Europese betalingsbevelprocedure is een vereenvoudigde procedure met standaardformulieren voor grensoverschrijdende inning van niet-betwiste geldvorderingen.

Daarnaast werkt in 2026 ook de Rechtspraak aan de invoering van de Europese digitale identiteit. De Europese 'portemonnee' voor digitale identiteit (eID) stelt mensen in staat zich online en offline te legitimeren.¹⁰ Hiermee kunnen gebruikers toegang krijgen tot openbare en private diensten, digitale documenten opslaan, delen en ondertekenen. In feite is het een Europese variant van het Nederlandse DigiD. Dit systeem maakt het voor burgers, organisaties en bedrijven mogelijk om zich veilig online te identificeren en (persoonlijke) gegevens te delen binnen Europa. Dit is een belangrijke voorwaarde voor digitale toegang tot Europese gerechten.

10 [Europese digitale identiteit – Europese Commissie](#)

4.2.2 Begrijpelijke en mensgerichte communicatie

De Rechtspraak zet in 2026 haar aandacht voor begrijpelijke en mensgerichte communicatie voort. Op basis van inzichten uit klantreizen en ander onderzoek, verbeteren we stapsgewijs de communicatiemiddelen – zowel digitaal, schriftelijk, telefonisch als in de gerechten. We zorgen ervoor dat informatie helder en overzichtelijk is en is afgestemd op de behoeften van burgers in elke fase van de procedure. Met deze aanpak maken we de communicatie steeds gebruiksvriendelijker en blijven we relevant op de momenten die voor burgers écht van belang zijn.

Vernieuwing website rechtspraak.nl

Begin 2026 wordt de website rechtspraak.nl vernieuwd. Hierdoor kunnen de informatievoorziening en dienstverlening aan rechtzoekenden en de samenleving verder worden verbeterd. De nieuwe huisstijl van de Rechtspraak wordt gepresenteerd op de website en de leesbaarheid wordt verder vergroot. In 2026 zal de website worden doorontwikkeld naar een nog toegankelijker inhoud en zullen bezoekers informatie ook beter kunnen vinden.

Brieven en berichten

Het is belangrijk dat rechtzoekenden de brieven en digitale berichten die ze van de Rechtspraak ontvangen goed begrijpen. Begrijpelijkheid, duidelijkheid, voorspelbaarheid en toegankelijkheid zorgen ervoor dat rechtzoekenden weten wat van ze wordt verwacht en wat gaat gebeuren in hun rechtszaak. Daarom is de Rechtspraak in 2025 gestart met het programma Brieven en Berichten in begrijpelijke taal. Het betreft de niet zaakinhoudelijke correspondentie. In 2026 levert het programma een uniforme lay-out en een schrijfkompas op. In dit schrijfkompas legt de Rechtspraak haar richtlijnen vast voor begrijpelijke communicatie.

In de toekomst werken rechters en administratief medewerkers in alle rechtbanken, gerechtshoven en bijzondere colleges, in alle rechtsgebieden met één set brieven en digitale berichten. Zo krijgen betrokkenen in Groningen dezelfde informatie als in Limburg. Het taalgebruik in de nieuwe brieven en berichten sluit beter aan bij de lezers en een bijgesloten stappenplan geeft inzicht in welke fase de procedure

zich bevindt. De brieven worden niet allemaal in één keer vernieuwd. Dit betekent dat er in de komende jaren een periode is waarin er oude en nieuwe brieven in omloop zijn.

Ook werkt de Rechtspraak sinds 2022 aan het digitaliseren van brieven, berichten en uitspraken binnen alle rechtsgebieden.

Informatievoorziening

De toegenomen belangstelling voor de Rechtspraak leidt ook tot een toename van vragen. Vragen van burgers, advocaten, journalisten, politieke partijen, parlement en ministeries. De meeste vragen worden dagelijks door het Rechtspraak Servicecentrum (RSC) beantwoord. Op basis van signalen uit het RSC kan de informatievoorziening van de Rechtspraak – bijvoorbeeld op rechtspraak.nl of door extra uitleg op sociale media – verder worden verbeterd.

4.2.3 Publiceren van meer uitspraken

De Rechtspraak is zich ervan bewust dat haar bijzondere positie met zich meebrengt dat zij verantwoording heeft af te leggen aan de samenleving over het werk dat ze doet. Daarom publiceert de Rechtspraak de komende jaren steeds meer uitspraken. Tegelijk heeft ze aandacht voor de mogelijke risico's die daarmee ontstaan. De risico's zijn er vooral op het gebied van persoonsgegevens en profilering van professioneel betrokkenen, zoals rechters en advocaten.

Het behalen van de ambitie om substantieel meer uitspraken te publiceren, is een langetermijnopgave. Het vraagt niet alleen om ontwikkeling van nieuwe werkprocessen en systemen, maar doet ook een beroep op medewerkers die betrokken zijn bij het voorbereiden, schrijven, verwerken en publiceren van uitspraken. De verwachting is dat publiceerders op de gerechten in 2026 een eerste versie van een nieuwe publiceertool in gebruik kunnen nemen. Deze publiceertool legt de basis voor het automatisch publiceren in de toekomst. Ook zonder automatisch publiceren stijgt in 2026 het aantal gepubliceerde uitspraken door bewustwording, procesoptimalisatie en sturing op een maximale ambitie met de beschikbare middelen.

4.2.4 Online zittingen

De Rechtspraak heeft in 2025 belangrijke stappen gezet in de verdere digitalisering van de zittingspraktijk. Naast de ontwikkeling van een afwegingskader en spelregels voor online zittingen, waarbij uitgangspunten en relevante factoren voor de keuze tussen fysiek en online zijn vastgelegd, is de aanbesteding voor een online zittingsplatform afgerond. De eerste testen zijn succesvol uitgevoerd en de eerste zaken zullen begin 2026 via het nieuwe platform plaatsvinden. Dit zal onder andere gebeuren bij strafrecht bij de rechtbank Rotterdam en Toezicht bij de rechtbank Midden-Nederland.

De verdere invoering gebeurt in nauwe samenwerking met ketenpartners en andere betrokken partijen. Ervaringen uit de praktijk vormen een belangrijke basis om online zittingen zorgvuldig en verantwoord in te voeren. Daarbij wordt rekening gehouden met maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de toenemende digitalisering van dienstverlening en de behoefte aan toegankelijkheid en efficiëntie binnen de Rechtspraak.

Het streven is om online zittingen in 2026 door te ontwikkelen, waardoor het een volwaardig alternatief naast fysieke zittingen kan vormen en zowel rechtzoekenden als professionals kunnen rekenen op een rechtvaardige, transparante en gebruiksvriendelijke procedure. Online zitten is wettelijk in alle rechtsgebieden nu al mogelijk. Daarbij is voor het civiel recht momenteel ondersteunende regelgeving in voorbereiding.

Door een toenemende dreiging wordt het transport van en naar de Extra Beveiligde Inrichtingen (EBI) en de Afdelingen Intensief Toezicht (AIT) risicovoller, complexer en duurder. Hierdoor is voor de EBI-doelgroep besloten een inmiddels ingerichte videoconference (VC) faciliteit binnen de muren van de EBI Vught te realiseren. Het gebruik van de VC-faciliteit draagt aantoonbaar bij aan een goede rechtsgang en vermindert het aantal ritten van hoogrisicogedetineerden. In nauwe samenwerking met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) werkt de Rechtspraak aan VC-faciliteiten bij alle AIT's, met in de kern dezelfde opzet en werking als bij de VC-faciliteit in de EBI Vught. De Raad is

verantwoordelijk voor de aanleg van audiovisuele apparatuur, beheer van netwerkverbindingen, waaronder de verbindingen en het onderhoud van de (technische) inrichting van de VC-faciliteit. IVO Rechtspraak voert de technische regie tijdens zittingen.

4.3 Tijdige en voorspelbare rechtspraak

De Rechtspraak heeft in 2025 het programma Tijdige rechtspraak, dat in 2019 begon, afgerond. Dit programma richtte zich op het sneller en beter voorspelbaar maken van rechtszaken, met het perspectief van de rechtzoekenden als uitgangspunt. Er is geïnvesteerd in het voorzien van data over doorlooptijden en werkvoorraden om beter te kunnen sturen in plannen en roosteren en in begrijpelijke en uniforme communicatie. Ook heeft de landelijke inloopkamer geholpen om oudere werkvoorraden weg te werken, waardoor rechtzoekenden binnen een redelijke termijn duidelijkheid krijgen over hun zaak. De samenwerking tussen gerechten is versterkt en er zijn hulpmiddelen ontwikkeld die nu breed worden ingezet. Dit vormt een solide basis voor verdere verankering binnen de gerechten.

In 2026 wordt nog wel verder geïnvesteerd in het professionaliseren van roosteren en plannen, waardoor de beschikbare capaciteit beter kan worden benut, het werk gelijkmatiger kan worden verdeeld en piekbelasting vermindert. Het fundament ligt er, nu wordt gewerkt aan het versterken van de planningsfunctie binnen de gerechten. Door regie en een netwerk voor kennisuitwisseling kunnen gerechten ervaringen delen en van elkaar leren,

Het gebruik van managementinformatie en dashboards blijft een belangrijk middel om de voortgang te volgen en knelpunten te signaleren. De ontwikkelde instrumenten blijven in gebruik, zoals de kadertool voorspelbaarheid die richting geeft bij het realiseren van voorspelbare werkprocessen. Daarnaast blijven e-learning, workshops en materialen over het perspectief van rechtzoekenden beschikbaar als onderdeel van de leer- en kwaliteitscyclus.

Onder de vlag van het programma Tijdige rechtspraak is gewerkt met de landelijke inloopkamer. Deze structuur is eind 2025 gestopt. Met de inzichten die zijn opgedaan, wordt vanuit de Landelijke Overleggen Vakinhoud gezocht naar nieuwe samenwerkingsvormen om bepaalde (hoog volume) zaakstromen, die zich daarvoor lenen, te behandelen.

4.4 Maatschappelijke rechtspraak

4.4.1 Innovatie en maatschappelijk effectieve rechtspraak

De Rechtspraak draagt ook in 2026 met innovatieve projecten en maatschappelijk effectieve rechtspraak bij aan het oplossen van actuele maatschappelijke vraagstukken. Vanuit het perspectief van de burger wil de Rechtspraak de toegang tot het recht en de rechter vergroten met laagdrempelige procedures en bijdragen aan het (duurzaam) oplossen van juridische problemen en multiproblematiek. Dat betekent niet altijd (alleen) een vonnis van de rechter.

Wijkrechtspraak is gericht op het effectief oplossen van meervoudige problemen van mensen, dicht bij huis – in hun eigen wijk. In nauwe samenwerking met onder andere het OM, gemeenten, advocatuur, politie, reclassering en hulpverlenende instanties wordt gezocht naar duurzame oplossingen. Waar mogelijk wordt aangesloten bij de landelijke aanpak Preventie met gezag. Binnen wijkrechtspraak worden verschillende typen zaken behandeld, zoals strafzaken, schuldenproblematiek, schoolverzuim, familiezaken en bestuursrechtelijke zaken. Inmiddels is er wijkrechtspraak in Eindhoven, Rotterdam, Amsterdam Zuidoost, Amsterdam Nieuw-West, Heerlen, Tilburg, Den Haag en Arnhem. In 2026 komen daar Enschede en Zaandam bij. De verkenning in Utrecht loopt nog.

De Rechtspraak experimenteert ook met vormen van voorportalen om rechtzoekenden in een vroeg stadium te ondersteunen in hun keuze voor een oplossingsrichting. VoorRecht-rechtspraak.nl biedt een onlineplatform waar burgers in eigen woorden het probleem kunnen omschrijven en in begrijpelijke taal oplossingen krijgen aangereikt door middel van een chatbot die jurisprudentie

op een toegankelijke manier deelt.¹¹ Mochten burgers er zelf of samen niet uitkomen, dan kan een medewerker van de Rechtspraak ondersteuning bieden. In 2026 wordt meer ervaring opgedaan met deze werkwijze. Ook treft de Rechtspraak voorbereidingen om delen van dit online platform uit te breiden en op te nemen op rechtspraak.nl. VoorRecht-rechtspraak werd eind 2025 uitgeroepen tot Beste Overheidsinnovatie van het Jaar 2025, omdat het volgens de jury een 'schitterende innovatie is die echt werkt, inspireert en een grote publieke meerwaarde heeft'.

Naast deze voorbeelden zijn er ook innovatieve werkwijzen die toegepast worden in één rechtsgebied. (Deze staan in hoofdstuk 3.) In het civiel recht zijn dat de inzet van schuldenfunctionarissen en de regelrechter (zie ook pagina 12). In het jeugd- en familierecht gaat het om communicatie met jeugdigen: Gezamenlijke toegang voor ouders en Richting Anders Procederen (zie ook pagina 15). Voor wat betreft het bestuursrecht is dat Cascade (zie pagina 18). Op rechtspraak.nl zijn alle grote innovatieve projecten te vinden.

4.4.2 Mediation

Mediation naast rechtspraak en mediation in strafzaken is al jaren een volwaardige manier van geschiloplossing en wordt steeds vaker gebruikt. Uit het recente klantonderzoek Rechtspraak blijkt dat burgers en professionals vooral waarde hechten aan persoonlijke bejegening en voorspelbaarheid. Mediation, met name als deze vroeg en uniform wordt ingezet, kan bijdragen aan duurzame en passende oplossingen.

¹¹ Met de pilot voorRecht biedt de Rechtspraak een vernieuwende en alternatieve manier voor het oplossen van conflicten, in eerste instantie voor problemen binnen Verenigingen van Eigenaren (VvE's), maar op termijn ook voor andere rechtsgebieden. Het project is als pilot begonnen bij de rechtbank Noord-Holland en wordt uitgebreid naar andere rechtbanken in het land.

Mediation biedt partijen de mogelijkheid om zelf invulling te geven aan conflict-oplossing en afspraken te maken buiten het bereik van de rechter. Vroegtijdige screening en inzet van mediation zorgen voor een effectiever proces en een betere benutting van rechters. Ook kan mediation tijdens de wachttijd voor een zitting partijen al actief betrekken.

In strafzaken bevordert mediation herstel door directe dialoog tussen slachtoffer en verdachte, met afspraken in een slotovereenkomst die aan het strafdossier wordt toegevoegd. Dit draagt bij aan verantwoordelijkheid nemen, regie voor slachtoffers en vermindert druk op de strafrechtketen. De rechter kan bij een positieve mediationuitkomst maatwerk leveren en de zaak beëindigen.

De Rechtspraak blijft ook in 2026 inzetten op het stimuleren van mediation.



5

DE RECHTSPRAAK ALS ORGANISATIE

5.1 Sturing van de Rechtspraak

Koers Rechtspraak 2030

Onze samenleving verandert snel en dit beïnvloedt ook het werk van de Rechtspraak. Denk aan actuele zorgen zoals de toenemende druk op de rechtsstaat, de verwachte krapte op de toekomstige arbeidsmarkt en de uitdagingen en kansen die AI biedt. De Rechtspraak ontwikkelt haar Koers Rechtspraak 2030 waarin wordt omschreven welke thema's de komende jaren voor de Rechtspraak van groot belang zijn, welke ontwikkelingen te verwachten zijn en hoe de organisatie daarmee omgaat. Zo ziet de Rechtspraak bijvoorbeeld de meerwaarde van het nog meer centraal stellen van het burgerperspectief in het vervullen van haar activiteiten.

In 2026 wordt de Koers Rechtspraak 2030 verder vormgegeven.

Wendbaar en slagvaardig

De Rechtspraak verkent manieren om haar organisatorische slagkracht te vergroten en zo sterk te blijven in een veranderende maatschappij. De werkgroep Wendbaar en Slagvaardig heeft ideeën ontwikkeld om deze slagkracht te vergroten door bijvoorbeeld landelijk meer te gaan samenwerken in regiegroepen. Een regiegroep bestaat – afhankelijk van het onderwerp – uit vertegenwoordigers van het Presidenten-Raad Overleg (PRO), het overleg van portefeuillehouders kwaliteit (KPO), het strategisch bedrijfsvoeringsoverleg (SBO), de landelijke overleggen vakinhoud en de landelijke diensten. Zo komen het vakinhoudelijke, het bestuurlijk/organisatorische en het maatschappelijke perspectief samen. De voorstellen van de werkgroep gaan ook over de manier waarop de landelijke overleggen in de Rechtspraak met elkaar samenwerken. Vragen die daarbij centraal staan zijn: hoe worden er afspraken gemaakt binnen de Rechtspraak? En hoe wordt de naleving van afspraken bewaakt?

Samenwerking in regiegroepen is niet nieuw binnen de Rechtspraak, maar bouwt voort op de positieve ervaringen met de bestaande regiegroepen, zoals

de regiegroepen strafrecht, veiligheid en innovatie. De voorstellen van de werkgroep worden in 2026 nader uitgewerkt.

Organisatieplan Centrale Raad van Beroep

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) ziet zich geconfronteerd met een structureel en substantieel dalende zaakinstroom. Dit heeft geleid tot een groeiende disbalans tussen het werkaanbod en het personeelsbestand, met verslechterende financiële resultaten als gevolg. Daarom heeft de CRvB het afgelopen anderhalf jaar onderzocht hoe de organisatie toekomstbestendig kan worden ingericht. Met haar Organisatieplan 2026-2028 streeft de CRvB naar een compacte, kwalitatief hoogwaardige, robuuste en financieel gezonde organisatie. Zo kan hij ook in de toekomst tijdige, zorgvuldige en maatschappelijk aanvaardbare rechtspraak blijven leveren. De lagere zaakinstroom vraagt om een organisatie die eenvoudiger is ingericht, wendbaar kan opereren en medewerkers ruimte geeft voor professioneel handelen, goede samenwerking en werkplezier. Na definitieve besluitvorming zal het organisatieplan naar verwachting in 2026-2028 worden uitgevoerd.

5.2 Integraal en digitaal werken

Naast het verbeteren van de nationale en Europese digitale toegang voor procespartijen en vertegenwoordigers, wordt ook binnen de gerechten digitaal werken verder uitgebreid. Met de introductie van Digitale Toegang voor nieuwe zaakstromen, kunnen rechters en gerechtsjuristen deze zaken voortaan behandelen via het digitaal werkdoosje. Voor de griffies worden in 2026 verschillende administratieve processen toegevoegd aan het medewerkersportaal Jouw Rechtspraak Informatiesysteem (JORIS), waardoor deze processen volledig digitaal kunnen worden afgehandeld.

5.2.1 AI-strategie

De Rechtspraak heeft de belangrijke taak om de rechten en vrijheden van mensen te beschermen, de democratische rechtsstaat te bewaken en eerlijke en deskundige beslissingen te nemen. Deze taak wordt steeds uitdagender. De samenleving verwacht meer, terwijl de werkdruk toeneemt en er minder personeel beschikbaar is. Om deze druk het hoofd te bieden en tegelijkertijd kwaliteit te blijven leveren en burgers beter te bedienen, is een nieuwe manier van werken nodig.

Naast de hiervoor genoemde digitalisering kan artificial intelligence (AI) hierbij een grote rol spelen. AI kan bijvoorbeeld helpen om teksten te genereren, samen te vatten en te vertalen. Ook kan het ingewikkelde juridische taal begrijpelijk maken voor burgers. Via chatbots kan AI in natuurlijke taal vragen beantwoorden. Maar AI is niet alleen een hulpmiddel, het speelt ook een steeds grotere rol in de rechtspraak zelf. Zo worden pleidooien soms met AI gemaakt en worden opsporingstechnieken steeds vaker ondersteund door AI. Dit roept belangrijke vragen op over hoe bewijsmateriaal wordt gebruikt en welke rol advocaten en rechters spelen.

Daarom werkt de Rechtspraak aan een programma met tien strategische doelen om AI op een verantwoorde manier in te zetten.¹² In 2025 zijn al belangrijke stappen gezet, zoals het opstellen van regels en beleid voor het gebruik van AI, het vergroten van de bewustwording onder medewerkers en het ontwikkelen van eigen AI-toepassingen. Een voorbeeld hiervan is RechtspraakGPT, een interne variant van ChatGPT die kan helpen bij tekstverwerking, maar niet wordt ingezet voor rechtszaken.

In 2026 ligt de nadruk op het daadwerkelijk toepassen van AI om het werk efficiënter en effectiever te maken. Denk aan spraak-naar-tekst-technologie, het automatisch genereren van programmaregels voor ontwikkelaars en het slimmer verdelen van zaken.

¹² [AI voor een rechtvaardige Rechtspraak | Rechtspraak](#)

Omdat AI ook grote invloed kan hebben op de manier waarop rechters hun oordeel vormen, start de Rechtspraak een experiment om dit veilig en verantwoord te onderzoeken. Daarnaast wordt geïnvesteerd in een eigen, veilige AI-infrastructuur en blijft er veel aandacht voor het opleiden van medewerkers in AI-geletterdheid. Zo wil de Rechtspraak ervoor zorgen dat ze klaar is voor de toekomst, met behoud van haar fundamentele waarden.

5.3 Onze mensen en omgeving

Toekomstbehendig

De wereld verandert razendsnel. Technologische vooruitgang, maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende verwachtingen van medewerkers vragen de Rechtspraak om hier, waar nodig, vanuit de hr-strategie op in te spelen. Denk aan AI, gepersonaliseerde werknemerservaringen en datagedreven hr. Om medewerkers te ondersteunen en verandering te faciliteren, staan voor 2026 de leidinggevers centraal. De Rechtspraak zorgt ervoor dat zij nu en in de nabije toekomst voldoende toegerust zijn voor de maatschappelijke taak van de Rechtspraak. De komende jaren wordt verder invulling gegeven aan de gewenste organisatieontwikkeling en zijn voor 2026 de volgende onderwerpen op het gebied van hr-management geprioriteerd:

Leiderschap

Voor het realiseren van de organisatiedoelstellingen vervullen leidinggevers een essentiële rol. Zij zijn een belangrijke schakel. De Rechtspraak heeft hen nodig om ambities te realiseren en veranderingen te bewerkstelligen. De Rechtspraak draagt uit wat leidinggeven binnen de organisatie inhoudt. We zorgen voor een passend opleidingsaanbod en actuele middelen en informatie die leidinggevers nodig hebben binnen de visie op leren en ontwikkelen. Daarbij gaat het vooral om het versterken van de kennis, competenties en vaardigheden op het vlak van gespreksvoering, leidinggeven aan veranderingen en bedrijfsvoering. Bovendien zijn leidinggevers essentieel om medewerkers te stimuleren om hun talenten te benutten en verdere (toekomstgerichte)

ontwikkeling te faciliteren. Leidinggevers worden door de Rechtspraak in 2026 verder toegerust om deze rol goed te kunnen vervullen.

Ontwikkeling van medewerkers

Investeren in de ontwikkeling van medewerkers draait om persoonlijke ontwikkeling, professionele (en vakinhoudelijke) ontwikkeling en loopbaanontwikkeling. In 2026 wordt de visie op 'leren en ontwikkelen' vastgesteld en stimuleert de Rechtspraak de (loopbaan)ontwikkeling van medewerkers. Loopbaanontwikkeling is een middel om de professionaliteit van medewerkers te bevorderen en op peil te houden. Bovendien is het een middel om aantrekkelijk te zijn als werkgever die de benodigde talenten aan kan trekken en behouden. Het ontwikkelingsaanbod wordt toegankelijker gemaakt en verder uitgebreid. In 2026 krijgen de administratief medewerkers en de medewerkers bedrijfsvoering ook extra aandacht. Het werken met AI-toepassingen en meer datagedreven werken zijn hier onderdeel van. Ook geeft de Rechtspraak opvolging aan de maatregelen die voortkomen uit de evaluatie van de rechtersopleiding (rio). Daarmee wordt de kwaliteit van de Rechtspraak gewaarborgd, verder ontwikkeld en vernieuwd.

Organisatieontwikkeling

Om maatschappelijke ontwikkelingen die op de Rechtspraak afkomen het hoofd te bieden en invulling te geven aan noodzakelijke veranderingen, moet de organisatie passend zijn ingericht. Voor 2026 betekent dat voorbereiden op toekomstige veranderingen in het Functiegebouw Rijk. In het Functiegebouw Rijk worden functieprofielen, en de samenhang tussen deze profielen die binnen het Rijk worden gebruikt, gewaarborgd. In het kader van loopbaanontwikkeling wordt ook aandacht gevraagd voor de formatieopbouw (benodigde functies) van gerechten. Voor diverse functiegroepen worden stramienontwikkelingen ontwikkeld die leidinggevers en medewerkers inzicht geven in wat van hen bij de Rechtspraak wordt verwacht. De Rechtspraak actualiseert het profiel voor rechters en raadsheeren. Ook wordt geïnvesteerd in kennisuitbreiding op het terrein van organisatie en formatievraagstukken bij hr-adviseurs en leidinggevers.

Aanpak verzuim

Betrokken en vitale medewerkers zijn essentieel voor effectieve rechtspraak. De Rechtspraak richt zich op het duurzaam inzetten van medewerkers door te investeren in preventieve en stimulerende maatregelen – (thuis)werkplekonderzoek, leefstijlgids, budgetcoach, etc. – om hen gezond en vitaal te houden. Een vitale organisatie kenmerkt zich door een beschikbare, toegankelijke, gezonde en veilige werkomgeving. Het investeren in een effectief verzuim- en preventiebeleid, gericht op het welzijn van iedere medewerker, draagt hieraan bij. De Rechtspraak investeert in verzuimreductie omdat dit direct voordelen oplevert, waaronder minder werkdruk of belasting voor collega's en hogere inzetbaarheid (en daarmee productiviteit). Zo worden leidinggevendenden ondersteund bij het proces van verzuimreductie. Ook worden er interactieve informatiesessies en workshops georganiseerd die gericht zijn op het fysieke, mentale en digitale welzijn van de medewerker en krijgt psychosociale arbeidsbelasting in 2026 extra aandacht.

Verminderen werkdruk

Naast verzuim verdient het complexe thema werkdruk in 2026 blijvende aandacht. De Rechtspraak wil een veilige en gezonde werkomgeving bieden, waarbij de hoeveelheid werk, werkwijzen en het aantal medewerkers in balans zijn. Anders organiseren van het werk of herverdeling van taken biedt mogelijkheden om de werkdruk te verlagen. Verschillende projecten om hieraan bij te dragen zijn gestart en blijven actueel. Voorbeelden zijn het opvolgen en implementeren van de evaluatie van het rio-selectieproces en het inzetten van ervaren juristen als rechter-plaatsvervanger op enkelvoudige zittingen. Ook is een pilot gestart om de werkdruk bij rechters te verlagen door gerechtsjuristen taken te laten uitvoeren die nu door rechters worden uitgevoerd. De verwachting is dat deze proef op termijn ook ontwikkel- en loopbaanmogelijkheden biedt voor de gerechtsjuristen. In 2026 zal wederom een 'mental health checkup' worden aangeboden voor medewerkers van de Rechtspraak.

Door het beperkte aantal fiscalisten op de arbeidsmarkt, is het voor de belasting-rechtspraak lastig om rechters te werven. Hetzelfde geldt voor het aantrekken en behouden van de juridische ondersteuners. Het is daarom de bedoeling om in 2026 in een wervingscampagne aandacht te besteden aan het werken bij de Rechtspraak voor fiscalisten. Dit zou de eerste wervingscampagne van de Rechtspraak zijn waarbij de nadruk ligt op een specifiek rechtsgebied.

Een integer en sociaal veilig werkklimaat

De Rechtspraak werkt aan versterking van een integer en sociaal veilig werkklimaat. Daarbij positioneert de Rechtspraak zich als een integere, gezonde, sociaal veilige, diverse en inclusieve werkgever. Diversiteit en inclusie zijn essentieel voor het vertrouwen in de Rechtspraak. Zij dragen bij aan de kwaliteit van de Rechtspraak en maken van haar een aantrekkelijke werkgever. De aanpak die de Rechtspraak hanteert is gericht op voorlichting en bewustwording, hulp en ondersteuning en een eenduidig systeem voor het afhandelen van meldingen en klachten. Deze drie domeinen zijn met elkaar verweven. De bedoeling is dat zij de komende jaren verder worden versterkt. Dat doet de Rechtspraak onder meer door het actualiseren van de gedragscode en het aanbieden van trainingen op het gebied van sociale veiligheid. Daarnaast investeert de Rechtspraak in gespreksvoering, de coördinatie tussen vertrouwenspersonen en het versterken van het meldlandschap.

5.3.1 Privacy

In de afgelopen jaren heeft de Rechtspraak op basis van interne audits de basis herzien voor aantoonbaar privacymanagement, een zorgvuldig gebruik van persoonsgegevens en een betere interne privacy-organisatie. Dit heeft de Rechtspraak gedaan door een privacymanagementsysteem te introduceren, de interne organisatie- en verantwoordingstructuur te herzien en meer capaciteit te werven.

In 2026 wordt hierop voortgeborduurd door meer privacy-officers aan te stellen die ondersteunen in de verantwoordingsplicht en de besturen adviseren over zorgvuldige omgang met gegevensbescherming. Daarnaast zijn er steeds meer medewerkers binnen de afdelingen die collega's laagdrempelig kunnen adviseren en risico's kunnen signaleren op het gebied van privacy.

Ook worden door verbeterde samenwerking en kennisuitwisseling stappen gezet naar een betere naleving van het gegevensbeschermingsrecht. Voorbeelden waaruit dat blijkt zijn actualisatie van de privacyverklaring voor rechtzoekenden en professionals op rechtspraak.nl/privacy, het beoordelen van gemeenschappelijke verwerkingen van persoonsgegevens, een afwegingskader voor het accepteren van risico's en het opstellen van kaders voor het verantwoord omgaan met AI.

5.3.2 Huisvesting

In 2026 werkt de Rechtspraak verder aan moderne en veilige gerechtsgebouwen. Er wordt gebouwd aan een nieuw rechtbankgebouw in Almelo en voorbereidingen lopen voor verbeteringen van bestaande panden in Arnhem, Den Bosch, Den Haag en nieuwbouw in Maastricht. Ook komen er twee extra beveiligde zittingslocaties in Vlissingen en Lelystad. Daarnaast zorgt de Rechtspraak voor een duurzame en moderne aanpak van acht gerechtsgebouwen die in de jaren 90 zijn gebouwd. De veiligheidsregels 13 voor deze gebouwen worden in 2026 aangepast aan de nieuwste inzichten, zodat een veilige omgeving voor iedereen wordt gewaarborgd.

5.3.3 Duurzaamheid

Het Actieplan Klimaatneutrale Rechtspraak bevat 32 maatregelen om de bedrijfsvoering klimaatneutraal te maken. Door deze maatregelen draagt de Rechtspraak ook bij aan het versterken van de circulaire economie en het bevorderen van biodiversiteit.

De maatregelen in het Actieplan Klimaatneutrale Rechtspraak zijn verdeeld over de thema's energie, vervoer, ICT, papier, biodiversiteit, water, afval, inkoop en catering. Naar aanleiding van de certificering voor de CO₂-prestatieladder in 2025, gaat de Rechtspraak in 2026 ook volgens deze methodiek werken. Deze methodiek ondersteunt de effectieve sturing op de klimaatdoelstellingen van de Rechtspraak met betrekking tot energie en mobiliteit. In 2026 bouwt de Rechtspraak verder aan een intern dashboard om de voortgang van meerdere thema's in het actieplan in kaart te brengen. Hierdoor worden de resultaten van de genomen maatregelen op korte termijn beter zichtbaar.

Het oorspronkelijke doel was om in 2030 volledig klimaatneutraal te zijn. Dit blijkt echter lastig haalbaar, omdat de Rechtspraakgebouwen waarschijnlijk nog enkele jaren afhankelijk blijven van aardgas voor verwarming.

In 2026 bereidt de Rechtspraak de modernisering en duurzame renovatie van acht gerechtsgebouwen voor die in de jaren 90 zijn gebouwd. Dit zal op termijn tot een substantiële vermindering van de CO₂-uitstoot leiden. Voor 2026 streeft de Rechtspraak ten opzichte van 2025 naar een vermindering van drie procent CO₂-uitstoot door reductie van het gasgebruik. Maatregelen die hiertoe moeten leiden zijn onder meer vervanging van verouderde installaties door energiezuinige varianten. Daarnaast zal de Rechtspraak in 2026 geen CO₂ uitstoten door elektriciteitsverbruik in de gebouwen waarin ze werkt. Dit wordt bereikt door net als in 2024 en 2025 groene stroom, opgewekt door zon en wind, van Nederlandse bodem in te kopen.

De Rechtspraak zet naast CO₂-reductie in op energiereductie en het zelf opwekken van groene stroom. Daarvoor plaatst ze onder meer zonnepanelen en ledverlichting. Voor wat betreft mobiliteit zet de Rechtspraak in op het terugdringen van de automobiliteit en elektrificatie van de eigen dienstauto's.

De Rechtspraak blijft verder werken aan het verminderen van grondstofgebruik en het stellen van hoge duurzaamheidseisen aan leveranciers.¹³ Door toepassing van duurzaamheidscriteria stimuleert de Rechtspraak leveranciers tot het nemen van duurzame stappen, waardoor de Rechtspraak bijdraagt aan het verduurzamen van de keten. In 2026 zal bovendien extra aandacht worden geschonken aan duurzame digitalisering. Zo krijgen Rechtspraakmedewerkers informatie hoe zij het energiegebruik van ICT-middelen kunnen verminderen. Ook zal de Rechtspraak inzetten op minder printers en minder multifunctionele kopieermachines in de kantooromgeving.

5.3.4 Integrale beveiliging

In 2026 ligt de focus van de Rechtspraak op het versterken van de veiligheid en het waarborgen van de continuïteit van de organisatie en haar werkzaamheden, ook bij bedreigingen. De Rechtspraak streeft ernaar dreigingen tijdig te signaleren en deze zorgvuldig te analyseren. Op basis van deze inzichten worden passende maatregelen genomen en krijgen medewerkers duidelijke handvatten om veilig te handelen. Essentieel hierbij is een versterkte samenwerking met beveiligings-experts binnen de organisatie en met ketenpartners, waardoor zowel medewerkers als de organisatie als geheel weerbaarder worden.

Om deze doelstelling te realiseren, breidt de Rechtspraak het veiligheidsteam uit met specialisten die zich richten op onderwerpen als ondermijning, integriteit, fysieke beveiliging en continuïteitsmanagement. Tevens wordt gewerkt aan een helder en actueel beleid waarin de taken, rollen en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd. Dit beleid zorgt voor een duidelijk overzicht van de voortgang en de stand van zaken.

Daarnaast wordt het meldingsproces voor beveiligingsincidenten verbeterd met nieuwe methoden. De Rechtspraak zet een speciaal systeem in voor het plannen en beheersen van risicovolle zittingen en onderzoekt de mogelijkheden om dit systeem verder te integreren in het werkproces.

In 2026 wordt verder gewerkt aan een bestuurlijke routekaart die aansluit bij het rijksbrede programma Weerbaarheid tegen militaire en hybride dreigingen. Ook krijgt continuïteitsmanagement extra aandacht, zodat de kernprocessen van de Rechtspraak te allen tijde gewaarborgd blijven.

Bewustwording van veiligheid blijft een speerpunt. Nieuw is dat hier nu bij indiensttreding nadrukkelijk aandacht aan wordt besteed. In 2026 wordt het screeningsbeleid opgesteld en wordt bezien of gestart kan worden met het screenen van medewerkers in bepaalde functies. Dit draagt bij aan een veilig werkklimaat en verantwoord werkgeverschap.

¹³ De Rechtspraak stelt hoge duurzaamheidseisen aan leveranciers door toepassing van duurzame criteria uit de maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI)-criteriatool die op piano.nl zijn gepubliceerd: [Productgroepen en MVI-criteria | PIANOo – Expertisecentrum Aanbesteden](#)



BEGROTING

6

FINANCIËN



6.1 Financiering van de Rechtspraak

Het ministerie van JenV stelt jaarlijks een bijdrage beschikbaar aan de Rechtspraak. Ongeveer 55 procent van het ter beschikking gestelde bedrag betreft de productiegerelateerde bijdrage voor het primaire proces van de Rechtspraak. Deze bijdrage ontvangt de Rechtspraak grotendeels op basis van aantallen zaken en bijbehorende prijs (primaire proces). Deze productiegerelateerde bijdrage is gebaseerd op de door het ministerie van JenV en de Raad opgestelde meerjarenprognose van de capaciteitsbehoefte in de justitiële ketens op basis van het Prognosemodel Justitiële Ketens (PMJ). Voor vreemdelingenzaken is deze bijdrage gebaseerd op de Meerjaren Productie Prognose (MPP) in de vreemdelingenketen. Daarnaast zijn deze middelen onder andere bedoeld voor het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb), megazaken in het strafrecht en bijzondere zaken die in één gerecht voorkomen. Dit zijn overige kosten en kosten voor niet-Bfr 2005 (Besluit financiering rechtspraak)-taken.

Per type zaak spreken de Raad en de staatssecretaris voor Rechtsbescherming een prijs af. Deze zaakprijzen gelden voor een periode van drie jaar (prijsperiode 2026-2028). De Raad verdeelt het budget dat van het ministerie van JenV wordt ontvangen over de gerechten. Voor de bepaling van de productiegerelateerde bijdrage van een gerecht worden ruim 70 soorten zaken (zaakcategorieën) met bijbehorende prijzen onderscheiden. Het gerecht ontvangt een bijdrage op basis van het verwachte aantal zaken per zaakcategorie.

De overige 45 procent van het aan de Rechtspraak ter beschikking gestelde budget wordt lumpsum gefinancierd. Deze middelen zijn bestemd voor lokale en landelijke ondersteunende processen, zoals de ontwikkeling en verrijking van relevante vakinhoudelijke informatie voor de Rechtspraak, programma-ondersteuning, alsmede de landelijke financiële administratie en factuurverwerking en de centrale kosten voor opleidingen en huisvesting van de Rechtspraak. Daarnaast beschikt de Rechtspraak over een informatievoorzieningsorganisatie (IVO Rechtspraak), die alle digitale voorzieningen binnen de Rechtspraak beheert en vernieuwt, waaronder de ondersteuning van de ruim 12 duizend werkplekken. Deze bijdrage ligt in principe ook voor drie jaar vast.

6.2 Financieel beeld 2026

De bijdrage die de Rechtspraak voor 2026 ontvangt, is gebaseerd op de begroting 2026 van het ministerie van JenV en het in de zomer van 2025 met de minister van JenV afgesloten prijsakkoord voor de prijsperiode 2026-2028.

Aanvullende middelen uit het prijsakkoord voor 2026

De totale begroting van de Rechtspraak wordt vanaf 2026 structureel verhoogd met een bedrag van ruim 50 miljoen euro. Deze aanvullende financiële middelen zijn noodzakelijk voor onder andere onderstaande thema's en ontwikkelingen:

- De toegenomen behandelzeiten als gevolg van zwaardere zaken, institutionele vernieuwing en voor investeringen in familie- en jeugdrechtspraak;
- De gevolgen van nieuwe wetgeving, waaronder het EU-migratiepact, waardoor de werklust wordt vergroot;
- Investerings in artificial intelligence (AI);
- Extra beveiliging in verband met de toegenomen dreiging vanuit criminele groepen en door verwarde personen. Het gaat hier om persoonlijke en fysieke bedreigingen van medewerkers van de Rechtspraak, maar ook om informatiebeveiliging/cybersecurity.

Daarnaast zijn middelen beschikbaar gesteld voor de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

In totaal ontvangt de Rechtspraak in 2026 bijna 1,6 miljard euro op basis van de bij begroting van het ministerie van JenV overeengekomen aantallen en overige gemaakte afspraken. (Voor verdere specificatie van de bijdrage en de te verwachten kosten, zie paragraaf 6.2.2.)

6.2.1 Prognose instroom en productie 2026

Totstandkoming prognoses

De prognose van de productie aan zaken bij de Rechtspraak is allereerst gebaseerd op het Prognosemodel Justitiële Ketens (PMJ) van de instroom (prognoses bij onveranderd beleid en gelijkblijvende voorraden). Deze worden vervolgens aangevuld met te verwachten beleidseffecten. Dit zijn (voorgenomen) wijzigingen in beleid en wet- en regelgeving die een substantieel effect hebben op de instroom van aantallen zaken.

De prognosemodellen zijn door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Data-centrum (WODC) en de Raad opgesteld. Dit zijn verklaringsmodellen en houden rekening met de invloed van (regionale) maatschappelijke (economische, demografische) ontwikkelingen op de instroom van zaken bij de rechter in voorgaande jaren. Daarnaast zijn prognoses van economische en demografische ontwikkelingen van instanties als het Centraal Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek in de modellen verwerkt.

De prognose van de productie vreemdelingenzaken is gebaseerd op de Meerjaren Productie Prognose (MPP). Deze MPP schetst een toekomstbeeld van de migratieketen en geeft een kwantitatief beeld van de instroom, doorstroom en uitstroom van de migratieketen.

De MPP wordt gemaakt door een werkgroep van ketenpartners en is daarmee een product van de migratieketen.

Productieafspraken

De productieafspraken voor 2026 tussen het ministerie van JenV en de Raad zijn conform de ontwerpbegroting 2026 van het ministerie. De productieafspraken zijn afgeleid van de productieprognoses van het PMJ en de MPP en kunnen (licht) verschillen. Dit heeft onder andere te maken met het moment van raming.

In de loop van 2026 kunnen deze productieafspraken nog wijzigen als gevolg van beleidsvoorstellen op het gebied van asiel en migratie.

Tabel 1. Productieprognose en productieafpraak met ministerie van JenV 2025-2026

	2025 Prognose instroom*	2025 Prognose productie*	2025 Afspraak productie	2026 Prognose productie (PMJ)**	2026 Afspraak productie
Rechtbanken					
Kanton	933.629	938.611	933.053	990.408	945.204
Civiel handel	58.282	58.259	59.276	61.633	60.490
Civiel familie	128.466	127.918	134.384	132.493	151.749
Straf	160.373	162.020	173.250	169.981	165.021
Bestuur	40.596	41.683	44.795	41.385	40.087
Vreemdelingenkamers	69.012	56.687	60.312	60.997	60.997
Belasting	27.142	36.049	39.818	37.319	40.430
Gerechtshoven					
Civiel handel	5.641	6.250	5.916	5.979	6.098
Civiel familie	3.542	3.793	3.982	3.607	3.430
Straf	26.029	5.057	29.965	30.321	25.610
Belasting	8.475	24.385	7.964	9.601	9.747
Bijzonder college					
Centrale Raad van Beroep	2.633	3.236	3.354	3.049	3.198
Totaal	1.463.820	1.463.948	1.496.068	1.546.773	1.512.062

* Prognose instroom en productie 2025 zijn gebaseerd op de realisatie van januari t/m september (straf t/m juni) 2025 en een inschatting van oktober t/m december 2025.

** De aantallen weergegeven in de categorie 'bestuur (Vreemdelingenkamers)' vinden hun oorsprong in de MPP en niet in het PMJ.

Tabel 1 toont de productieafspraken voor het merendeel van de rechtszaken die de Rechtspraak afdoet. Een aantal bijzondere rechtszaken is hierin niet opgenomen, bijvoorbeeld de zaken die het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) behandelt. Deze zaken worden anders gefinancierd (lumpsum) en zijn geen onderdeel van de hierboven gehanteerde prognosemodellen.

6.2.2 Beschikbare middelen en verwachte kosten

Beschikbare middelen

De onderstaande tabel toont een specificatie van de middelen die het ministerie van JenV bij begroting in 2026 aan de Rechtspraak ter beschikking stelt.

Tabel 2. Verwerving van middelen

Middelen Rechtspraak (x € 1.000)	2026
Bijdrage ministerie van JenV	1.565.010
Overige bijdrage ministerie van JenV	30.860
Overige opbrengsten	12.786
Netherlands Commercial Court (NCC)	1.000
Rentebaten	0
Bijdrage meer/minder werk	0
Begroting 2025 ministerie van JenV	1.609.656

Verwachte kosten

In dit deel van de bijlage worden de verwachte kosten (1.6 miljard euro) van de Rechtspraak in 2026 toegelicht. Deze kosten worden onderscheiden in:

- A) Verwachte kosten van gerechten;
- B) Verwachte kosten in centraal beheer;
- C) Verwachte gerechtskosten;
- D) Overige kosten;
- E) Kosten van taken die buiten het Bfr 2005 zijn geregeld.

A) Kosten van gerechten

De verwachte kosten die door de gerechten worden gemaakt bestaan uit twee delen. Allereerst de kosten die samenhangen met het primair proces van de Rechtspraak. Dit zijn vooral personeelskosten van rechters en juridisch en administratief medewerkers. Daarnaast zijn er de kosten die gerechten maken op het gebied van overhead (ondersteunende processen) en huisvesting.

Tabel 3. Kosten van gerechten

(x € 1.000)	2026
Kosten primair proces	819.323
Kosten ondersteunende processen	262.494
Totaal kosten gerechten	1.081.817

B) Kosten in centraal beheer

De kosten die de Raad op centraal niveau maakt ten behoeve van de gerechten betreffen huisvesting, ICT van de Rechtspraak, opleidingen, shared services en het Bureau van de Raad.

Tabel 4. Kosten centraal beheer

(x € 1.000)	2026
Huisvestingskosten*	131.315
Kosten centraal in beheer	305.990
- ICT	181.640
- Opleidingen	30.876
- Bureau Raad voor de rechtspraak	24.070
- Programmabudgetten	37.565
- Overige kosten centraal in beheer	31.839
Totaal kosten centraal beheer	437.305

* incl. overige bijdragen en opbrengsten

C) Gerechtskosten

De gerechtskosten hebben betrekking op situaties waarbij de wet de rechter de bevoegdheid geeft om bij de behandeling van een voorgelegde zaak iets door een derde te laten doen, en waarbij uitdrukkelijk is gesteld dat de kosten daarvan ten laste van de Staat komen (bijvoorbeeld het inschakelen van een tolk). Gerechtskosten hebben alleen betrekking op bestuursrechtzaken en civiele zaken. Gerechtskosten van strafrechtzaken worden door het OM betaald.

De gerechtskosten van bestuur en civiel zijn voor rekening van de Rechtspraak. In 2026 worden de gerechtskosten geschat op ongeveer 2.9 miljoen euro. Gerechtskosten worden door middel van een openeinderegeling vergoed door het ministerie van JenV.

Tabel 5. Verwachte gerechtskosten

(x € 1.000)	2026
Gerechtskosten in civiele zaken en bestuurszaken	2.929
Totaal verwachte gerechtskosten	2.929

Tabel 6. Overige kosten

(x € 1.000)	2026
Megazaken strafrecht	34.916
College van Beroep voor het bedrijfsleven	12.615
Netherlands Commercial Court	1.000
Bijzondere kamers Rechtspraak	17.307
Totaal overige uitgaven	65.838

D) Overige kosten

Met de term 'overige bijdragen' worden in het Bfr 2005 de kosten voor megazaken in het strafrecht (strafzaken met een zittingstijd van meer dan vijftien uur, inclusief de zaken op grond van de Wet internationale misdrijven), de kosten van de bijzondere kamers (bijvoorbeeld Ondernemingskamer, douanekamer), het Netherlands Commercial Court en de kosten van het CBb bedoeld.

Het grootste deel van deze kosten betreft de megazaken in het strafrecht. Voor een megastrafzaak is veel meer behandeltijd nodig dan voor een reguliere strafzaak in een meervoudige strafkamer. Daarom worden deze megazaken als een aparte categorie behandeld. Een kleiner deel van de overige kosten heeft betrekking op de kosten van de bijzondere kamers. Het gaat hierbij om bij wet aan gerechten opgedragen taken.¹⁴

14 Het gaat om de douanekamer (rechtbank Noord-Holland, gerechtshof Amsterdam), de Ondernemingskamer (gerechtshof Amsterdam), de kamer voor het kwekersrecht (gerechtshof Den Haag), de octrooikamer (rechtbank Den Haag, gerechtshof Den Haag), de merkenwetkamer (gerechtshof Den Haag), zaken in verband met de Wet administratief-rechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Mulderzaken bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), adviezen ingevolge de Wet overdracht tenuitvoerlegging (WOTS, gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), de Centrale Grondkamer (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), de kamer voor bijzondere competentiezaken bestuurszaken (Autoriteit Consument & Markt, rechtbank Rotterdam), de maritieme kamer (rechtbank Rotterdam), de liaisonrechter (rechtbank Den Haag) en de raden penitentiare kamer (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden). Vanuit de bijdrage voor de bijzondere kamers worden ook het Adviescollege Levenslang-gestraften (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden) en Octrooizaken Benelux (gerechtshof Den Haag) gefinancierd.

E) Kosten voor taken niet-Bfr 2005

Behalve voor de in het Bfr 2005 geregelde taken, maakt de Rechtspraak kosten voor andere activiteiten. Het gaat hier onder meer om kosten in verband met tuchtrecht, kosten van de commissies van toezicht voor het gevangeniswezen en de kosten van parketpolitie.

Tabel 7. Kosten voor taken niet-Bfr 2005

(x € 1.000)	2026
Tuchtrecht	4.849
Commissies van toezicht voor het gevangeniswezen	7.477
Overige	9.340
Totaal taken niet-Bfr 2005	21.666



BIJLAGEN

7

RISICO'S EN RISICOBEBEHEERSING

Risicobereidheid

De samenleving verandert snel en stelt de Rechtspraak voortdurend voor nieuwe uitdagingen. In de missie en visie is verwoord waar de Rechtspraak op de langere termijn voor staat en aan werkt. De Rechtspraak zet zich volop in voor het verwezenlijken daarvan. Tot voor kort werden in het jaarplan en jaarverslag van de Rechtspraak mogelijke risico's en beheersmaatregelen rechtstreeks aan de visie van de Rechtspraak gekoppeld. Met ingang van dit jaarplan wordt voor de inventarisatie van organisatiebrede risico's en bijbehorende maatregelen meer aansluiting gezocht bij de werkwijze zoals de Rechtspraak die intern voor individuele gerechten en landelijke diensten hanteert, namelijk aan de hand van een integrale risicokaart. Deze is ingedeeld naar de categorieën strategie & maatschappij, primair proces & bedrijfsvoering, informatiebeveiliging en veiligheid & beveiliging. Daarnaast is een duiding toegevoegd van restrisico's die resteren na toepassing van in het overzicht genoemde beheersmaatregelen.

De risicobereidheid van de Rechtspraak kan als (risico)neutraal worden getypeerd. De Rechtspraak is bereid risico's te lopen als de kans op risico's beperkt is en/of de middelen om die risico's te beheersen niet beschikbaar zijn. Met ketenpartijen wordt regelmatig afgestemd over risico's.

Categorie: Strategie & maatschappij

Risico	Beheersmaatregel(en)	Restrisico
Onvoldoende rechtsbescherming bieden door het afdoen van minder zaken, het ontbreken van een instrumentarium voor maatwerk of beperkte middelen.	Bestuurlijke prioriteit leggen bij rechtvaardige rechtspraak en van daaruit activiteiten ontplooiën gericht op het bieden van voldoende rechtsbescherming, maatwerk en gelijke behandeling.	Laag
Als gevolg van de behandeling van zaken waarbij het overheidsoptreden door de samenleving kritisch wordt gevolgd, kan de onafhankelijkheid van de Rechtspraak onder druk komen te staan doordat de Rechtspraak vaker door de burger als onderdeel van het systeem van de uitvoerende macht wordt gezien.	- In- en extern de kernwaarden van de Rechtspraak uitdragen. - Gesignaleerde problemen in de uitvoering van wetgeving aanpakken en bespreekbaar maken in gesprekken tussen staatsmachten. - Reflecteren, intervisie en het hanteren van professionele standaarden.	Midden
Niet kunnen voldoen aan de ambities van de Rechtspraak, vastgelegd in afspraken met het ministerie van JenV, en zoals beschreven in jaarplan en begroting (digitalisering, verduurzaming, achterstanden, doorlooptijden).	Via overleg- en rapportageafspraken het ministerie van JenV op de hoogte houden, tijdig signaleren en waar mogelijk bijsturen.	Laag
Niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van partijen, derden of de maatschappij,	- Periodiek uitvoeren van een reputatieonderzoek. - Bij individuele rechtszaken tijdig communiceren over diverse aspecten van de zaak in kwestie. - Uitvoeren van een klantonderzoek en thema-onderzoeken. - Uitspraken motiveren in klare taal.	Laag
Veranderde voorkeur voor de Rechtspraak als werkgever, waardoor mensen de Rechtspraak niet meer als werkgever in overweging nemen.	- Verder uitvoeren arbeidsmarktbeleid en communicatie; uitvoeren <i>employer branding</i>-strategie. - Verdere implementatie loopbaanbeleid voor gerechtsjuristen. - Vergroten van de aandacht voor diversiteit en inclusie. - Continueren traineeprogramma.	Midden

Categorie: Primair proces & bedrijfsvoering

Risico	Beheersmaatregel(en)	Restrisico
Integriteitsschendingen.	- De gedragscode integriteit intern bij medewerkers blijvend onder de aandacht brengen. - Uitvoeren en ontwikkelen integriteitsbeleid: benoemen vertrouwenspersonen, aandacht in opleidingen en rapporteren in jaarverslag over integriteitsschendingen. - Aansluiting van de Rechtspraak bij rijksbrede integriteitscommissie. - Gerechtsbesturen houden het register nevenfuncties actueel.	Laag
Risico op frauduleuze handelingen.	- Adequate kaderstelling en handhaving. - Maatregelen op het terrein van integriteit, informatiebeveiliging, functiescheiding en interne controle.	Laag
Toenemend ziekteverzuim leidt tot minder beschikbare capaciteit en hogere werkdruk wat zorgt voor langere doorlooptijden of toename achterstanden.	- De Raad vraagt in bestuurlijke overleggen met de gerechtsbesturen expliciet en blijvend aandacht voor de ontwikkeling van het ziekteverzuim. - Het periodieke medewerkerswaarderingsonderzoek laat op operationeel niveau zien welke onderwerpen waar het meest spelen. Op basis daarvan worden gerichte acties ondernomen. - Laagdrempelig aanbieden van een mentale gezondheidstest voor medewerkers.	Midden
Risico-opbrengsten: minder instroom en het niet tijdig kunnen aanpassen van de organisatie aan de dalende instroom.	- Kritisch volgen ontwikkeling zaakinstroom en personeelsplanning per gerecht. - Steeds meer gebruikmaken van mogelijkheden voor het schuiven van zaken over gerechtsgrenzen heen.	Midden
Stijgende kosten voor instandhouding, renovatie en nieuwbouw van gerechtsgebouwen die niet/onvoldoende gecompenseerd worden door de jaarlijkse prijscompensatie vanuit het ministerie van JenV.	- Opstellen van strategisch huisvestingsplan voor de Rechtspraak inclusief financiële meerjarige doorkijk. - Continu aankaarten problematiek bij het ministerie van JenV. - Strakke sturing op binnen budget blijven van lopende projecten. - Prioritering van projecten meer baseren op budgettaire (on)mogelijkheden.	Hoog
Werkvoorraden leiden tot toename van het aantal zaken waardoor termijnen worden overschreden die door de Rechtspraak gecompenseerd moeten worden.	Het landelijke Programma Tijdige rechtspraak wordt opgenomen in de staande organisatie met als structureel doel doorlooptijden terug te brengen en werkvoorraden weg te werken.	Laag
Als gevolg van een onvolledige of onjuiste registratie van zaakgegevens bestaat het risico dat een te hoge of te lage financiering wordt verkregen.	Uitvoeren van periodieke verbandscontroles op de zaakaantallen.	Laag
Juridische claims van burgers, bedrijven en andere instanties met financiële consequenties.	Beoordelen van ingediende juridische claims door het team juridische zaken van de landelijke dienst Bureau Raad en door de landsadvocaat en het treffen van een voorziening.	Laag

Risico	Beheersmaatregel(en)	Restrisico
Financiële onrechtmatigheid, bijvoorbeeld inkoop en declaraties, naleving fiscale regels.	- Doorontwikkelen van een landelijk gecoördineerde IC-structuur en interne bedrijfsvoeringsregels, bijvoorbeeld met betrekking tot functiescheiding. - Opzet en uitvoering tax control framework.	Midden
Invoering van nieuwe wet- en regelgeving met gevolgen voor Rechtspraak(processen), zonder voldoende voorbereidingstijd of financiering.	- Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastergevolgen, alsmede implementatievraagstukken. - Kritisch volgen van werklastergevolgen van grotere wetwijzigingen.	Midden

Categorie: Informatiebeveiliging

Risico	Beheersmaatregel(en)	Restrisico
Risico's in de cybersecurity, bijvoorbeeld op het gebied van general IT-controls, Information Security Management en datalekken.	- De Rechtspraak past de Baseline Informatiebeveiliging Overheid toe. - Het Security Operations Center bij landelijke dienst IVO houdt continu dreigingen in de gaten. - Samenwerking met (keten)partners.	Midden
IT-storingen, in het bijzonder storingen van meer dan vier uur, die de continuïteit van de bedrijfsvoering (inclusief het primaire proces) en informatievoorziening raken.	Afspraken over basisdienstverlening (inclusief continuïteit, betrouwbaarheid, beschikbaarheid en beveiliging) met landelijke dienst IVO).	Midden
Onvoldoende voortgang vernieuwing primaire processystemen en ondersteunende systemen.	- Wendbaar werken. - Adequate sturing via de IV-governance van de Rechtspraak.	Laag
Niet voldoen aan privacy compliance (bijvoorbeeld AVG/WJSG).	- Een plan van aanpak voor het versterken van het privacymanagement bij gerechten en landelijke diensten wordt uitgevoerd. - Verdere implementatie van een systeem (Solvix) voor het maken en beheren van Data Protection Impact Assessments (DPIA's). - Opstellen van een planning voor het aanpassen van de primaire processystemen.	Midden
Afhankelijkheid compliance externe partijen, in het bijzonder P-Direkt (salaris en hr-administratie) en Leonardo (financiële administratie).	- Laten opstellen en bewaken van de totstandkoming van een beheersverslag door betreffende organisaties met bevindingen van de Auditdienst Rijk. - Kritisch volgen van overige ontwikkelingen bij de betreffende organisaties.	Laag
Het absorptievermogen van de Rechtspraak kan onvoldoende zijn om (benodigde) vernieuwing op het terrein van informatievoorziening te kunnen realiseren.	- In de planning van vernieuwing rekening houden met het absorptievermogen van de gerechten. - De kwaliteit van de implementatieplannen en de uitvoering daarvan bewaken.	Midden

Categorie: Veiligheid & Beveiliging

Risico	Beheersmaatregel(en)	Restrisico
Toenemend dreigingsniveau richting medewerkers en gebouwen van de Rechtspraak.	• Er zijn maatregelen geformuleerd voor een passend beveiligings- en weerbaarsheidsniveau ten aanzien van personen, gebouwen en bezoekers van gebouwen. • Regelmatig uitvoeren van risico-en dreigingsanalyses. • Versterken security-organisatie met een landelijk expertiseteam security. • Opstellen en hanteren uniforme beveiligingsnormen voor Wvvgz- en Wzd-thuisbezoeken.	Laag
Afhankelijkheid van derden bij beveiliging.	• Periodiek overleggen en afspraken maken met relevante partnerorganisaties.	Laag

8

EVALUATIE- AGENDA

De Rechtspraak stelt jaarlijks een evaluatieagenda op. Met deze evaluatieagenda wil de Rechtspraak meer en beter inzicht krijgen in haar doelmatigheid en doeltreffendheid. Dit inzicht kan worden gebruikt om de processen van de Rechtspraak te verbeteren en daarmee de maatschappelijke waarde van de Rechtspraak te vergroten. De Rechtspraak streeft naar een evaluatiestelsel waarbij de verkregen inzichten gebruikt kunnen worden om te leren en haar beleid en uitvoering te verbeteren. Hierdoor kan de Rechtspraak leren van (en eigen ervaringen delen met) andere organisaties. Ten slotte geeft de evaluatieagenda een overzicht van de vele evaluaties die door de Rechtspraak worden uitgevoerd. Hiermee kan de samenhang tussen de verschillende onderzoeken in kaart worden gebracht en mogelijk versterkt.

Leren, bijsturen en verantwoorden

In deze evaluatieagenda worden keuzes gemaakt over welke vraagstukken wanneer, en hoe, gecontroleerd en/of geëvalueerd gaan worden. In de agenda staan alle onderzoeken ten behoeve van het produceren van bruikbare inzichten voor leren en verantwoorden:

- a) Leren: ervoor zorgen dat de noodzakelijke kennis en inzichten voor het ontwerpen, bijsturen en verbeteren van beleid en uitvoering tijdig beschikbaar zijn en leren mogelijk maken;
- b) Bijsturen en verantwoorden: ervoor zorgen dat per thema zo goed mogelijk inzicht wordt verkregen in de doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid en de uitvoering daarvan. Hierdoor wordt het mogelijk om tijdig bij te sturen. Hierbij staan de maatschappelijke effecten van rechtspraak centraal.

De evaluatieagenda sluit aan op de missie, visie en agenda van de Rechtspraak. Volgens deze visie is de Rechtspraak rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt ze in op maatschappelijke ontwikkelingen. Om de realisatie van deze visie te ondersteunen, worden er op elk gebied evaluaties verricht (zie tabel 8).

De verkregen inzichten kunnen worden gebruikt om de uitvoering van de vijf doelen bij te sturen. In het overzicht zijn geen (wetenschappelijke) onderzoeken en operationele en intern gerichte onderzoeken en audits opgenomen.

De wetenschappelijke onderzoeken die door de Raad worden gefinancierd of uitgevoerd worden periodiek gepubliceerd in de Agenda voor Onderzoek en Kennisdeling.

Evaluaties binnen de Rechtspraak hebben vooral betrekking op ex durante en ex post evaluaties. In ex durante evaluaties wordt tijdens de uitvoering van beleid gekeken of het noodzakelijk is om het beleid, of de uitvoering, bij te sturen op basis van kennis, analyse, inzichten en ervaringen. Een ex post evaluatie van de uitkomsten van beleid is vaak gericht op verantwoording over de gerealiseerde doeltreffendheid en doelmatigheid van dat beleid. Hierbij staat de vraag centraal in hoeverre beleidsdoelen zijn behaald. Ten slotte zijn ex ante evaluaties mogelijk waarin vooraf wordt gezien welke beleidsinstrumenten het best kunnen worden ingezet om tot doeltreffend en doelmatig beleid te komen.

Tabel 8. Evaluatieagenda Rechtspraak

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Rechtvaardige rechtspraak						
Visitatie Rechtspraak	✓				✓	
Evaluatie opleiding van r(h)io's (rechters en raadsheren in opleiding)		✓				
Evaluatie werving en selectie van r(h)io's		✓				
Evaluatie traineeprogramma				✓		
Evaluatie code zaakstoedeling		✓				
Toegankelijke rechtspraak						
Klantonderzoek Rechtspraak			✓		✓	
Tijdige rechtspraak						
Evaluatie programma Tijdige rechtspraak	✓		✓			
Tussentijdse evaluatie inloopkamers	✓	✓				
Transparante rechtspraak						
Tijdsbestedingsonderzoek		✓			✓	
Rechtspraak speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen						
Meta-analyse evaluatie MER			✓			
Evaluatie voorRecht-rechtspraak					✓	
Bedrijfsvoering						
Huisvesting en duurzaamheid CO ₂ prestatieladder	✓			✓	✓	✓
Medewerkerswaarderingsonderzoek	✓		✓			✓

Dit jaarplan is een uitgave van de Rechtspraak (januari 2026)

